

ਮੂਢੇ ਕਮਾਦ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ

ਭਾਰਤ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੰਨਾ ਉਤਪਾਦਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਪਠਾਣ ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੂਢੇ ਕਮਾਦ ਦੀ ਫਸਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਮੁੱਖ ਕਾਸ਼ਤ ਦਾ ਢੰਗ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਬੀਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਫਲ ਮੂਢੀ ਫਸਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਾਢੀ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਵਰਗੇ ਕਾਸ਼ਤ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੂਢੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਉੱਚ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਫਲ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਖੰਡ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਾਢੀ ਦਾ ਸਮਾਂ : ਜਿਹੜੀ ਫਸਲ ਮੂਢੀ ਰੱਖਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੱਟੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕੋਰੇ ਵਾਲਾ ਮੌਸਮ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਫਸਲ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪੁੰਗਾਰਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਸ਼ਬਰ ਅਤੇ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੁੱਢਾਂ ਉੱਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੁੰਗਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮਾੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਾਢੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤ ਦੀ ਤਿਆਰੀ : ਕਮਾਦ ਦੀਆਂ ਅਗੇਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਕੱਟਣ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਖੇਰੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਕੱਢ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਲਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਖੇਤ ਵੱਤਰ ਜਾਂ ਠੋਸ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਗੋਡੀ ਕਰ ਦਿਓ ਜਾਂ ਸਿਆੜਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਹ ਦਿਓ। ਮੁੱਢਾਂ ਨੂੰ ਖੇਰੀ ਨਾਲ ਢੱਕਣ ਤੋਂ ਬਚੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਪੁੰਗਾਰਾ

ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਾਢੀ ਦੀ ਤਕਨੀਕ : ਮੂਢੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਨੀਵੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਕੱਟੋ, ਤਾਂ ਕਿ ਵੱਧ ਪੁੰਗਾਰਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਫਿਰ ਵੀ

ਕੁਝ ਮੁੱਢ ਉੱਚੇ ਰਹਿ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਕੋਰਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੱਟ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੁੰਗਾਰਾ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੁੱਢਾਂ ਦੇ ਵਧੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਨਦੀਨ ਪ੍ਰਬੰਧਨ : ਜੇਕਰ ਫਸਲ ਕੱਟਣ ਬਾਅਦ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਨਦੀਨ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਖੇਤ ਨੂੰ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਟਿੱਲਰ ਲਾ ਕੇ ਵਾਹੋ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ, ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਦੀਨ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਸਾਇਣਕ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਓ, ਤਾਂ ਜੋ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਦੇ ਮੂਢੀ ਫਸਲ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ : ਮੂਢੀ ਫਸਲ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁੱਲੀਆਂ ਬੀਜੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੂਢੀ ਫਸਲ ਦਾ ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਸਟੈਂਡ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕੇ।

ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ : ਮੂਢੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਬੀਜੀ ਫਸਲ ਨਾਲੋਂ ਖਾਦ ਦੀ ਡੋਢ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਮੂਢੀ ਫਸਲ ਨੂੰ 90 ਕਿਲੋ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਤਿੰਨ ਬਰਾਬਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਓ। ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ ਵਿਚ, ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਚ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਜੂਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪਾਓ। ਜੇਕਰ ਭੂਮੀ ਪਰਖ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਰਚ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਮਾਦ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਡਰਿੱਲ ਕਰ ਦਿਓ।

ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਪਨ ਕੁਮਾਰ ਰਾਮਪਾਲ ਅਤੇ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਮੋਬਾਇਲ : 9478554997

ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਲਈ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ

ਸੂਰਜਮੁਖੀ : ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਨੂੰ 60 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵਿੱਚ ਤੇ ਬਣਾਈਆਂ ਵੱਟਾਂ ਉੱਪਰ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਵਿਚਕਾਰ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਰੱਖ ਕੇ ਬੀਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਇਕ ਵੱਟ ਉੱਪਰ ਲੇਟਰਲ ਪਾਈਪ ਵਿਛਾਓ ਜਿਸ ਤੇ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਡਰਿੱਪਰ ਲੱਗੇ ਹੋਣ। ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਡਰਿੱਪਰ ਦੀ 2.2 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮਾਰਚ, ਅਪ੍ਰੈਲ

ਅਤੇ ਮਈ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 35, 75 ਅਤੇ 86 ਮਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰੋ।

ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਦੀ ਮੱਕੀ : ਇਸ ਫਸਲ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸਿਰਫ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਇਸਦੀ ਬੀਜਾਈ 20 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 15 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਤ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਲੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀ 1.20 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਚੌੜੇ ਬੈਂਡ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 40 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੌੜੇ ਬੈਂਡਾਂ ਦੀ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ 60 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 20 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬੀਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਡਰਿੱਪ ਲਾਈਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਡਰਿੱਪਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 30 ਸੈਂ. ਮੀ. ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਡਰਿੱਪਰ ਦੀ 2.2 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਰਵਰੀ, ਮਾਰਚ, ਅਪ੍ਰੈਲ ਅਤੇ ਮਈ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 22, 64, 120 ਅਤੇ 130 ਮਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰੋ।

ਮੈਥੇ : ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ, ਮੈਥੇ ਦੀਆਂ 2 ਕਤਾਰਾਂ ਨੂੰ 22.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ 37.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਚੌੜੇ ਬੈਂਡਾਂ ਤੇ ਬੀਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੈਂਡ ਤੇ ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਬੈਂਡ ਤੇ ਇਕ ਲੇਟਰਲ ਪਾਈਪ ਵਿਛਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ 2.2 ਲੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੇ ਡਰਿੱਪਰ ਲੱਗੇ ਹੋਣ। ਮੈਥੇ ਨੂੰ 3 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਮਾਰਚ, ਅਪ੍ਰੈਲ, ਮਈ ਅਤੇ ਜੂਨ ਵਿਚ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 40, 65 70 ਅਤੇ 75 ਮਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰੋ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਲੈਣ 24 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪਾਓ। ਰਵਾਇਤੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਝਾੜ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਨੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਫਸਲ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ, ਮੋਬਾਇਲ : 81468-00557

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵੱਲੋਂ
ਮਾਰਚ 2025 ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ

ਕਿਸਾਨ ਮੇਲੇ

ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਕੈਂਪਸ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ
ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲਾ 21 ਅਤੇ 22 ਮਾਰਚ

- ਨਾਗ ਕਲਾਂ ਜਗਾਂਗੀਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)**
5 ਮਾਰਚ (ਬੁੱਧਵਾਰ)
- ਬੱਲੋਵਾਲ ਸੌਂਖੜੀ (ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ)**
7 ਮਾਰਚ (ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)
- ਫਰੀਦਕੋਟ**
11 ਮਾਰਚ (ਮੰਗਲਵਾਰ)
- ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ**
13 ਮਾਰਚ (ਵੀਰਵਾਰ)
- ਬਠਿੰਡਾ**
18 ਮਾਰਚ (ਮੰਗਲਵਾਰ)
- ਰੌਣੀ (ਪਟਿਆਲਾ)**
25 ਮਾਰਚ (ਮੰਗਲਵਾਰ)

ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਪੂਸਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕਿਸਾਨ ਮੇਲਾ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ 24 ਤੋਂ 26 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ

ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪੀਲਾ ਪੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੇ ਢੰਗ

ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਗਾਇਤਰੀ ਵਰਮਾ ਤੇ ਬਰੁਨ ਬਿਸ਼ਵਾਸ (ਮੋਬਾਇਲ : 78883-56773)

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਣਕ ਹਾੜੀ ਦੌਰਾਨ ਬੀਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮੁੱਖ ਫਸਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਣਕ ਦਾ ਪੀਲਾ ਪੈ ਜਾਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਉੱਗਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਪੀਲੇ ਪੈਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰ ਕੇ ਕਣਕ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਪੀਲੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾ ਕਣਕ ਦੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੀਲੇ ਪੈਣ ਦੀ ਸਹੀ ਕਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਠੀਕ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਲੀ ਕੁੰਗੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉੱਲੀ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਖਰਚਾ ਵੀ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਫਸਲ ਦੇ ਪੀਲੇ ਪੈਣ ਦੇ ਸਹੀ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਹੀ ਇਲਾਜ ਕਰ ਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੇ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪੀਲੇ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈ ਕੇ ਚੰਗਾ ਝਾੜ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਰਖ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਾਣੀ ਮਾੜਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਪਸਮ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਜਾਂ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਾਰਨ

ਕਈ ਵਾਰੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਕਸਰ ਹੀ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ, ਜ਼ਿੰਕ, ਮੈਗਨੀਜ਼ ਜਾਂ ਗੰਧਕ ਆਦਿ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਘਾਟ ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤੱਤ ਦਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਾਟ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਤੱਤ ਦਾ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜ਼ੀਰ ਜਾਣਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਫਸਲੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੁੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਦਿ। ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਮੁਤਾਬਿਕ (ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ) ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਕਲਰਾਠੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੱਧ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਖਾਦ

ਗੰਧਕ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੁਕਸਾਨ

ਗੰਧਕ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਵੀ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਰੇਤਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੰਧਕ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਨੌਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੀਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੂਟੇ ਛੋਟੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਜਾੜ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ। ਜੇਕਰ ਫਸਲ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਵਾਧੇ ਦੌਰਾਨ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬੱਦਲਵਾਈ ਜਾਂ ਮੀਂਹ ਪੈਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੰਧਕ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 100 ਕਿਲੋ ਜਿਪਸਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਓ। ਜੇਕਰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਹੀ ਜਿਪਸਮ ਪਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਪਸਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੂਲ ਉਤਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਤੂਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਿਪਸਮ ਦੇ ਕਣ ਪੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜੰਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੱਤੇ ਸੜ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(2.1%) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਨਾਲ ਪਾਓ। ਇਹ 2-3 ਸਾਲ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਕ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ (0.5%) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਏਕੜ ਲਈ ਇਕ ਕਿਲੋ ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ ਤੇ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋ ਅਣਬੁਝਿਆ ਚੂਨਾ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ 2-3 ਵਾਰੀ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਮੈਗਨੀਜ਼ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਵੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ-ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਬੂਟੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੱਤੇ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪੀਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾੜੀਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਪੀਲੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਹਲਕੇ ਪੀਲੇ-ਸਲੇਟੀ ਜਾਂ ਗੁਲਾਬੀ-ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਚਟਾਖ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਦ ਵਿਚ ਚਟਾਖ ਆਪਸ 'ਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ 5-6 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕਣਕ-ਝੋਨਾ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਵਿਚ ਮੈਗਨੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਘੁੱਪ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 1 ਕਿਲੋ ਮੈਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ ਨੂੰ 200 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ 2-4 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰ ਦੇਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਹਫਤੇ-ਹਫਤੇ ਦੇ ਵਕਫੇ ਨਾਲ 3 ਛਿੜਕਾਅ ਹੋਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮੈਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਛਿੜਕਾਅ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਖੇਤੀ ਮਾਹਿਰ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ

ਕਈ ਵਾਰ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਿਉਂਕ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਣਕ ਦੇ ਬੂਟੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਇਹ ਬੂਟੇ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਟੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿਉਂਕ ਦਾ ਹਮਲਾ ਰੇਤਲੀਆਂ ਪੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸਿਉਂਕ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਬੀਜ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬੀਜ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 1 ਗ੍ਰਾਮ ਕਰੂਜ਼ਰ 70 ਡਬਲਯੂ ਐਸ (ਥਾਇਆਮੀਥਿਕਸਮ) ਜਾਂ 4 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਡਰਸਬਾਨ / ਰੂਬਾਨ / ਡਰਮੈਟ 20 ਈ ਸੀ (ਕਲੋਰਪਾਈਰੀਫਾਸ) ਜਾਂ 2 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਨਿਉਨਿਕਸ 20 ਐਫ ਐਸ (ਇਮਿਡਾਕਲੋਪ੍ਰਿਡ + ਹੈਕਸਾਫੇਨੋਲ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੀ ਪੁੱਜੇਗਾ।

ਚੱਲਦਾ

ਮੌਸਮ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਕਾਰਨ

ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਦਾ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤਾਪਮਾਨ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਦੇ ਬੂਟੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਰਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਵੀ ਫਸਲ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਪੀਲੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੀਲਾਪਣ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਿਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣ। ਕਣਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਅਕਸਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਵੱਧ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਹੀ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਫਸਲ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਘੱਟ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਾਰੀ ਫਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਕਿਆਰੇ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਅਤੇ ਪੀਲੇ-ਪਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ 8 ਕਿਆਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਅਤੇ ਹਲਕੀਆਂ

ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ 16 ਕਿਆਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਨ। ਭਾਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਭਰਵਾਂ ਨਾ ਦਿਓ। ਪਾਣੀ ਲਗਾਉਣ ਵੇਲੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ

ਦੇਣ। ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਮਾੜਾ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾੜੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ

ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਕ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੂਟੇ ਝਾੜੀ ਵਰਗੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੱਤੇ ਲੱਕ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉੱਥੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਲਮਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਘਾਟ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 25 ਕਿਲੋ ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ

“ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਕਈ ਰੋਕੜੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖੇਤ ਵਿਹਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਅਤੇ ਮੈਂਥਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਵੀ ਹੁਣ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ। ”

ਰੋਕੜੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਟਨ ਰੂੜੀ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਵੇ। ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਏਕੜ ਲਈ 130 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ ਯੂਰੀਆ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਖੇਤ ਵਿਚ ਡਿੱਲ ਕਰੋ। ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਯੂਰੀਆ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 40 ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਯੂਰੀਆ ਪਹਿਲੀ ਕਟਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਖਾਦ ਇਸ ਤੋਂ 40 ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਅਜੇ ਫੁੱਲ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੀ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਕਟਾਈ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਉੱਚੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁੜ ਫੁਟਾਰਾ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੀ ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ

ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂਥੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜੜ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਏਕੜ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋ ਕੁਇੰਟਲ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂਥੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਅਤੇ ਕਮਾਦ ਦੀ

ਫਸਲ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਪੰਜ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਲਵੋ। ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਸਿਆੜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸਲਾਂ 4.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਰੱਖੋ। ਸਿਆੜਾਂ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਮੁੜ ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰ ਦੋਵੇਂ ਖੇਤ

ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਖਲਾਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਿਜਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵੋ। ਉੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਮੈਂਥੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਦੋਹਰੀ ਆਮਦਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂਥੇ ਲਈ ਖੇਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜੇਕਰ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਦਸ ਕੁ

ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਪੀ. ਐੱਸ. ਐੱਚ. 2080, ਪੀ. ਐੱਸ. ਐੱਚ. 1962, ਪੀ. ਐੱਸ. ਐੱਚ. 996 ਅਤੇ ਡੀ.ਕੇ. 3849 ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਹਰ ਵਾਰ ਨਵਾਂ ਹੀ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਵਸੀਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਕਲੀ ਬੀਜ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਕ ਏਕੜ ਲਈ ਕੇਵਲ ਦੋ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਜਾਈ ਕਰਕੇ ਸਮੇਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ 60 ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ 30 ਸੈ. ਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਵੱਟਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੱਟਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬਣਾਵੋ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬੀਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਫਸਲ ਪੱਕਣ ਵਿਚ 100 ਕੁ ਦਿਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਏਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਠ ਕੁਇੰਟਲ ਦੇ ਲਗਭਗ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਏਕੜ ਵਿਚ 50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 75 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਗੋਡੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 20 ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਫਸਲ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਪੈਣ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਫਸਲ ਨੂੰ ਢਹਿਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਆਪ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਕੋਈ 2.5 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟਰ ਵਿਚ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਅਤੇ ਮੈਂਥੇ ਹੇਠ ਹਰ ਸਾਲ ਰਕਬਾ ਘਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੈਂਥਾ ਦਾ ਬਿਜਾਈ ਵੀ ਹੁਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਹੇਠ ਕੋਈ 13000 ਹੈਕਟਰ ਰਕਬਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਤੇਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ, ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਤੇਲ ਤੇ ਹਰ ਸਿੰਗਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਕੋਸੀ, ਸੀ. ਆਈ. ਐੱਮ, ਕ੍ਰਾਂਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਪੀਅਰਮਿੰਟ-1 ਅਤੇ ਰਸੀਅਨ ਮਿੰਟ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼

BHARAT CERTIS®
AGRICIENCE LTD.
A Group Company of Mitsui & Co., Ltd., Japan

BCA

Bharat Certis AgriScience Ltd.
A Group Company of Mitsui & Co., Ltd., Japan

UNITY IN VISION, STRENGTH IN INNOVATION.

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਪਤਾਹਿਕ

KHETI DUNIYAN

An Exclusive Agricultural Weekly

ਰਜਿਸਟਰਡ ਆਫਿਸ :
9-ਏ, ਅਜੀਤ ਨਗਰ,
ਪਟਿਆਲਾ

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਆਫਿਸ :
ਕੇ.ਡੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਗੁਰੂਸ਼ਾਲਾ ਰੋਡ,
ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕੀਟ,
ਪਟਿਆਲਾ-147001

ਫੋਨ : 0175-2214575, ਮੋ.90410-14575
ਈ-ਮੇਲ : khetiduniyan1983@gmail.com

www.khetiduniyan.in

ਸਾਲ 43 ਅੰਕ 04
ਮਿਤੀ 25-01-2025

ਐਡੀਟਰ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦਫਤਰ

ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ : 0175-2214575

ਮੁੰਬਈ
ਦਿੱਲੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ
ਬਠਿੰਡਾ

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਡੀ.ਡੀ. ਨਾਰੰਗ
ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਤਰਾ
ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਲਾਠਰ

ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ

ਏਕਤਾ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼, ਪਟਿਆਲਾ

ਨੋਟ

- ★ ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਾਂ, ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ★ ਸਿਵਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਭਾਵੇਂ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਵਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਰਾਏ ਜ਼ਰੂਰ ਲਓ।
- ★ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

Editor : JAGPREET SINGH,

Printer, Publisher and Owner of Weekly

'KHETI DUNIYAN' Printed at Varginia Printers, Shere-e-Punjab Market, Gaushala Road, Patiala-147001 (Pb.) and published from Kheti Duniyan, House No. 9-A, Ajit Nagar, Patiala-147001 (Pb.). E-mail : khetiduniyan1983@gmail.com Phone No. 0175-2214575, RNI No. PUNPUN00806

ਖੇਤੀ-ਫਾਰਮ ਦਾ ਵਹੀ ਖਾਤਾ

ਨਕਸ਼ਾ : ਨਕਸ਼ਾ ਫਾਰਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਢਲਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਖੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ, ਬੰਨੇ, ਸੜਕਾਂ, ਖਾਲਾਂ, ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ, ਦਰੱਖਤ, ਨਿਕਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨੱਥੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਦਾਂ ਪਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਮੱਦ ਲਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਾਧਨ-ਸੂਚੀ : ਫਾਰਮ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ (ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ) ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ (ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੀ 30 ਜੂਨ) ਭਰ ਕੇ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਵਾਧੇ/ਘਾਟੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਮ : ਫਾਰਮ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਠੀਕ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦਾਣੇ, ਤੂੜੀ, ਰੋਟੀ, ਕੱਪੜੇ, ਆਦਿ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵੀ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਘਸਣ ਯੋਗ ਵਸਤਾਂ : ਇਮਾਰਤਾਂ, ਟਿਊਬਵੈੱਲ, ਪੱਕੇ ਖਾਲ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਸੰਦਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ

ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਜੀ. ਐਸ. ਰੋਮਾਣਾ, ਇਕੋਨੋਮਿਕਸ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਿਆਲੋਜੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮੋ. 81460-96600)

ਸਥਿਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਘਾਟਾ ਸਾਲਾਨਾ ਖਰਚਾ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਿਚ

ਹੋਇਆ ਘਾਟਾ ਜਾਂ ਵਾਧਾ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਾ-ਘਸਣ ਯੋਗ ਵਸਤਾਂ : ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭੰਡਾਰ (ਦਾਣੇ, ਤੂੜੀ, ਖਾਦਾਂ, ਕੀੜੇਮਾਰ ਅਤੇ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕ

ਰਸਾਇਣਾਂ, ਖਲ, ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਘੋਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ

ਹੈ।
ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ : ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਮਦਨ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਫਸਲ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਪੱਤਾ : ਫਸਲ ਤੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਖਰਚ ਅਤੇ ਆਮਦਨ : ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਹਰ

ਮਹੀਨੇ ਜਾਂ ਹਫਤਾਵਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਰੇਕ ਮਹੀਨੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਖਪਤ ਨੋਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੋਹੇ ਦਾ ਵੀ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਫੁਟਕਲ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਖਰਚ-ਆਮਦਨ ਖਾਤਾ : ਇਹ ਮਿਤੀ-ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖਰਚ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਸਮੁੱਚੇ ਫਾਰਮ ਤੋਂ ਆਮਦਨ : ਇਹ ਫਾਰਮ ਦੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਫਾਰਮ ਦੀ ਆਮਦਨ, ਖਰਚ ਅਤੇ ਖਾਲਸ ਆਮਦਨ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਬਕ ਸਿੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਨੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਲਈ ਇਕ 'ਖੇਤੀ ਫਾਰਮ ਦਾ ਵਹੀ-ਖਾਤਾ' ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੀ. ਏ. ਯੂ., ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਸੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਫਾਰਮ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗੋਭੀ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਸਰਵਪੱਖੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਗੋਭੀ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਚਮਕੀਲੀ ਪਿੱਠ

ਵਾਲਾ ਪਤੰਗਾ

ਇਹ ਕੀੜਾ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਅਤੇ ਬੰਦ ਗੋਭੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੀੜਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਹਮਲਾ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮਚਲ ਕੇ ਪੱਤੇ ਤੋਂ ਇਕ ਪਤਲੀ ਰੇਸ਼ਮੀ ਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੁੰਡੀਆਂ ਪੱਤੇ ਦੇ ਹਮਲੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਸੁਰੰਗਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਪੱਤੇ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਪੱਤਾ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੰਦ ਗੋਭੀ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਦੇ

ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਪਤਲੀ ਰੇਸ਼ਮੀ ਤਾਰ ਨਾਲ ਪੱਤੇ ਉੱਪਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰੋਕਥਾਮ :

★ ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ 300 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਡਾਈਪੋਲ 8 ਐਲ ਜਾਂ 300 ਗ੍ਰਾਮ ਹਾਲਟ ਡਬਲਯੂ ਪੀ ਜਾਂ ਡੋਲਫਿਨ ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਬੈਸੀਲਸ ਬੂਰੀਨਜੀਐਨਸਿਸ ਕਰਸਟਾਕੀ) ਜਾਂ 240 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਸਕਸੋਸ 2.5 ਐਸ ਸੀ (ਸਪਾਈਨੋਸੈਡ) ਜਾਂ 70 ਗ੍ਰਾਮ ਪਰੋਕਲੇਮ/ਇਗਾਉ 5 ਐਸ ਜੀ (ਐਮਾਮੈਕਟਿਨ ਬੈਜੋਏਟ) ਜਾਂ

130 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਅਵਾਂਟ 15.8 ਈ ਸੀ (ਇੰਡੋਕਸਾਕਾਰਬ) ਜਾਂ 150 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਰਿਮੋਨ 10 ਈ ਸੀ (ਨੋਵਾਲੂਰਾਨ) ਜਾਂ 100 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਸੁਮੀਸੀਡੀਨ 20 ਈ ਸੀ (ਫੈਨਵਲਰੇਟ) ਨੂੰ 80-100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

★ ਪਹਿਲਾ ਛਿੜਕਾਅ ਡਾਈਪੋਲ ਜਾਂ ਹਾਲਟ ਜਾਂ ਡੋਲਫਿਨ ਦਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਕੀੜਿਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ।

★ ਬੰਦ ਗੋਭੀ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਤੇ ਅਵਾਂਟ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੱਕ ਤੁੜਾਈ ਨਾ ਕਰੋ। ਜਿੱਥੇ ਸਕਸੋਸ ਛਿੜਕੀ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਬੰਦ ਗੋਭੀ ਲਈ 5 ਦਿਨ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਲਈ 7 ਦਿਨ ਹੈ। ਪਰੋਕਲੇਮ/ਇਗਾਉ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਪਿੱਛੋਂ ਬੰਦ ਗੋਭੀ ਲਈ 3 ਦਿਨ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਲਈ 5 ਦਿਨ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੋ।

★ ਜੇਕਰ ਹਮਲਾ ਫਿਰ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਡਾਈਪੋਲ / ਹਾਲਟ / ਡੋਲਫਿਨ ਦੀ 7 ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ 10 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਗੋਭੀ ਦੀ ਸੁੰਡੀ

ਇਹ ਇਕ ਗੋਭੀਰ ਕੀੜਾ ਹੈ ਜੋ ਗੋਭੀ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਦਾ ਤਿਤਲੀ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਅੰਡੇ ਝੁੰਡਾਂ ਦੀ

ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 8-10 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸੁੰਡੀਆਂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕੀੜੇ ਦੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਸੁੰਡੀ ਪੱਤੇ ਦੀ ਸਤਹਿ ਨੂੰ ਖਰੋਚਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ ਸੁੰਡੀ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਨਾੜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪੱਤਾ ਹੀ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਕੀੜੇ ਦਾ ਹਮਲਾ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਰੋਕਥਾਮ : ਇਸ ਦੇ ਅੰਡਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪੱਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਉ।

ਚੋਪਾ

ਇਹ ਇਕ ਰਸ ਚੂਸਣ ਵਾਲਾ ਕੀੜਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਕਰਕੇ ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਚੂਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੂਟੇ ਦਾ ਵਾਧਾ ਰੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰੋਕਥਾਮ : ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 250-500 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਮੈਲਾਥੀਆਨ 50 ਈ ਸੀ ਨੂੰ 80-100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ 10 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਦੁਹਰਾਉ।
ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦੀ ਅਤੇ ਮਨਮੀਤ ਬਰਾੜ, ਕੀਟ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ ਮੋਬਾਇਲ : 81460-39400

ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਸਰਵਪ੍ਰੀਆ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੋ. 98723-54 170

ਪੱਤਝੜ ਅਤੇ ਸਦਾਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਵਾਲੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਅਤੇ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਤਰੀਕੇ

ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁੱਝ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਫਲ ਇਕ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਖੁੰਘਿਆਂ ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਫਲ ਲੱਗਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਫਲ ਦੇਣ ਦੀ ਆਦਤ ਤੇ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ : ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ ਨੂੰ ਫਲ ਖੁੰਘਿਆਂ ਉੱਪਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੱਗ ਭਗ 8 ਸਾਲ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਬੜੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹਲਕੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੇਜ਼ ਵੱਧਣ ਵਾਲੇ ਗੁੱਲੇ ਅਤੇ ਤਣੇ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੇ ਕੱਟਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਟ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਫੁੱਟ ਪੈਣ। ਪੱਥਰਨਾਖ ਦੇ ਸੰਘਣੀ (4x4 ਮੀਟਰ) ਤੇ ਲੱਗੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ 2.5 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉੱਚਾਈ ਤੇ ਕਟਾਈ ਕਰਕੇ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆੜੂ : ਆੜੂ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਰਥਿਕ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆੜੂ ਨੂੰ ਫਲ ਇਕ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਫਲ ਲੱਗਣ ਦੀ ਆਸ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰਲੇ ਵੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਸਹੀ ਵਿਕਾਸ-ਵਾਧੇ ਲਈ ਫਲ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਛੋਟਾ ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਲੰਮੀਆਂ, ਨੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਲਿਫੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਕੱਟ ਦਿਓ।

ਅਲੂਚਾ : ਅਲੂਚੇ ਨੂੰ ਫਲ ਕਿਸਮਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਛੋਟੇ ਖੁੰਘਿਆਂ ਤੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਲੂਚੇ ਦੀ ਹਰ ਸਾਲ

ਹਲਕੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੂਟੇ ਦੀ ਛੱਤਰੀ ਅੰਦਰੋਂ ਪਤਲੀਆਂ, ਸੁੱਕੀਆਂ, ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੀਆਂ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਫਸਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਘਣੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਤਣੇ ਦੇ ਮੁੱਢ ਜਿਹੜੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਕੱਟਦੇ ਰਹੋ। ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ 4-5 ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਛਗਾਈ ਕਰੋ, ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਫਸਲ ਵਿਰਲੇ ਕਰਨ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਖਰਚ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਗੂਰ : ਬਾਵਰ ਉੱਤੇ ਕਾਰਡਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੁਧਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ 3x3 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਵੇਲਾਂ ਉੱਤੇ 60-80 ਸ਼ਾਖਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਚਾਰ ਅੱਖਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਛਾਂਗ ਦਿਓ। ਅੰਗੂਰ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਫਲੇਮ ਸੀਡਲੋਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪਰਪਲ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਤੇ ਹਰ ਸ਼ਾਖ ਦੇ ਮੁੱਢ ਚਾਰ ਅੱਖਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਕਟਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੱਧ ਝਾੜ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿੰਬੂ-ਜਾਤੀ : ਨਿੰਬੂ-ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ

ਵਿਚ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਹਲਕੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰੋ। ਨਿੰਬੂ-ਜਾਤੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਲੱਕੜ ਫਲ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਸੁੱਕਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰੁੰਬਲਾਂ ਫੁੱਟ ਪੈਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੂਟਾ ਝਾੜੀ ਨੁਮਾ ਅਤੇ ਗੱਠਵਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਤੋੜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਕ ਦੀ ਜਲਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫਲਾਂ ਦਾ ਕੇਰਾ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਮਰੂਦ : ਅਮਰੂਦ ਦੇ ਫਲ, ਚਾਲੂ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਨਵੀਆਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਤੁੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਿਆਂ ਦੀ ਲੱਗਭੱਗ 10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਕਟਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਵੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਦੀ ਫੋਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੇ ਚਾਲੂ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਭਰਪੂਰ ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੁੱਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਫਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।

ਬੇਰ : ਬੇਰ ਨੂੰ ਫਲ ਚਾਲੂ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਫੁੱਟੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਧੁਰੇ ਵਿਚ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਕਟਾਈ

ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੀ ਫੋਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੇਰ ਦੀ ਕਿਸਮ ਸਨੌਰ-2 ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੀਆਂ 8 ਅੱਖਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਫਸਦੀਆਂ, ਪਤਲੀਆਂ, ਟੁੱਟੀਆਂ, ਟੇਢੀਆਂ-ਮੋਢੀਆਂ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਿਛਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਟਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਚੌਥੇ-ਪੰਜਵੇਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਬੇਰੀਆਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਕਟਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਾਮਣ : ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਛੋਟਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਣੇ ਨੂੰ 12 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉੱਚਾਈ ਤਕ ਹਰ ਸਾਲ ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸੁੱਕੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੀ ਕੱਟਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੁਰਾਣੇ ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨਾ/ਨਵਿਆਉਣਾ
ਜਦੋਂ ਬਾਗ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ

ਇਹਨਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਝਾੜ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦੀ ਗੁੱਣਵੱਤਾ ਘੱਟਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਬ, ਲੀਚੀ, ਅਮਰੂਦ, ਬੇਰ, ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ, ਆੜੂ ਅਤੇ ਅਲੂਚੇ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੂਟੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਫਲ ਲੱਗਦਾ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੂਦ : ਮਾਰਚ (ਬੂਟੇ ਦੀਆਂ 3-4 ਟਾਹਣੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ 1.5 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉੱਚਾਈ ਤੋਂ ਕਟਾਈ ਕਰੋ)

ਅੰਬ : ਜਨਵਰੀ (4-5 ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ 3 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉੱਚਾਈ ਤੋਂ ਕਟਾਈ ਕਰੋ)

ਲੀਚੀ : ਅਗਸਤ-ਸਤੰਬਰ (ਪ੍ਰਮੁੱਖ 3-4 ਟਾਹਣੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ 1.5-2.5 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉੱਚਾਈ ਤੋਂ ਕਟਾਈ ਕਰੋ)

ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ : ਦਸੰਬਰ (ਪ੍ਰਮੁੱਖ 3-4 ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੀ 15 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲੰਬਾਈ ਰੱਖ ਕੇ ਕੱਟ ਦਿਓ)

ਬੇਰ : ਮਈ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ (3-4 ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੀ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲੰਬਾਈ ਰੱਖ ਕੇ ਕੱਟ ਦਿਓ)

ਕਾਂਟ-ਛਾਂਟ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ :

ਬਿਮਾਰ ਅਤੇ ਸੁੱਕੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੂਟੇ ਤੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮਾਂ ਉੱਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬੋਰਡ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦਾ ਇਕ ਛਿੜਕਾਅ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਲਾਗ ਅੱਗੇ ਨਾ ਫੈਲ ਸਕੇ। ਜਿਹੜੇ ਟੱਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੋਟੇ (ਲੱਗਭਗ 5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ) ਹੋਣ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਪੇਸਟ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੋਰਡ ਪੇਟ ਦਾ ਲੇਪ ਵੀ ਲਾਓ।
ਮਿਸ਼ਰਣਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ :

ੳ. ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ : 2 ਕਿਲੋ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) : 2 ਕਿਲੋ (ਚੂਨਾ) : 250 ਲੀਟਰ (ਪਾਣੀ)

ਅ. ਬੋਰਡੋ ਪੇਂਟ : 1 ਕਿਲੋ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) : 2 ਕਿਲੋ (ਚੂਨਾ) : 3 ਲੀਟਰ (ਉਬਲਿਆ ਅਲਸੀ ਦਾ ਤੇਲ)

ੲ. ਬੋਰਡੋ ਪੇਸਟ : 2 ਕਿਲੋ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) : 3 ਕਿਲੋ (ਚੂਨਾ) : 30 ਲੀਟਰ (ਪਾਣੀ)

ਸ. ਸਵੈਦੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ : 25 ਕਿਲੋ (ਚੂਨਾ) : 500 ਗ੍ਰਾਮ (ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ) : 500 ਗ੍ਰਾਮ (ਸੁਰੋਸ) : 100 ਲੀਟਰ (ਪਾਣੀ)

ਤੁਹਾਡੀ ਫਸਲ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੋਪਲ ਦੇ ਨਾਲ

ਕਲੋਡੀਕੋਪ, ਸਪਿੱਕ ਅਤੇ ਮੈਟਕੋਪ, ਨਦੀਨਾਂ ਤੇ ਫੁਲਸਟੋਪ

ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਮੱਸਿਆ ਖੜੀ ਕਰੂ, ਥੱਲੜਾ ਪਾਣੀ

ਉਹ ਵੀ ਦਿਨ ਸਨ ਜਦ ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਘਰ ਵਾਲਾ ਨਲਕਾ ਆਪ ਹੀ ਲਾ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਨਲਕੇ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲਗਾਣਾ, ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਨਲਕਾ ਧਾਰ ਪਾਣੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਜਟਕੇ ਜਿਹੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਜਿਹੀ ਥਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਾਂਸ ਬੋਕੀ ਨਾਲ ਬੋਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ 10 ਫੁੱਟ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੇ ਲੱਗੇ ਨਲਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ 300 ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੇਠਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਾਲਾਤ ਬਣੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਜਿਕ ਆਰਥਿਕ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਖਤਰਨਾਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਲਗਾ ਕੇ ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਪਲਾਈ ਕਾਰਨ ਖਾਤਰ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਜਾਂ ਝੋਨੇ ਜਿਹੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦ ਬੋਰਲਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਅਨਿਵਾਹ ਖਪਤ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਥੱਲੜੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਲ ਤਵੱਜੋ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਰੀਚਾਰਜਿੰਗ ਵੀ ਛੱਪੜਾਂ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਤਰਾ,
ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਾਰੀ ਸਭਾ, ਪਿੰਡ ਝੱਤਰੇ,
ਤਹਿ. ਜੀਰਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ-152028
ਮੋ: 7814490249

ਚਾਟੀ ਦੀ ਲੱਸੀ ਦਾ ਹੁੰਦੇ ਵੱਖਰਾ ਸੁਆਦ

ਚਾਟੀ ਦੀ ਲੱਸੀ ਕਾਫ਼ੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਟੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮੌਜੂਦ ਹੈ...

ਤੁਸੀਂ ਚਾਟੀ ਦੀ ਲੱਸੀ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੱਸੀ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪਦਾਰਥ ਦਰੀ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਲੱਸੀ ਬਣਾਉਣ

ਚਾਟੀ 10-12 ਲੀਟਰ ਦੁੱਧ ਤੋਂ ਬਣੇ ਦਰੀ ਨੂੰ ਰਿੜਕਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚਾਟੀ ਵਿੱਚ ਮਧਾਣੀ ਨੂੰ ਘੁਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਮਥਿਆ-ਰਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਚਾਟੀ ਵਿੱਚ ਲੱਕੜ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਧਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਧਾਣੀ ਦੇ ਡੰਡੇ (ਐਕਸਲ) 'ਤੇ ਰੱਸੀ ਲਾਪੇਟ ਕੇ ਘੁਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰੀ ਵਿਚਲੀ ਫੈਟ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵੱਖ-ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਪਰ ਤੈਰਨ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਮੱਖਣ/ਮੱਖਣੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਜਾਂ ਪਿਓ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਪਾਣੀ ਵਰਗਾ ਬਚਿਆ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪਤਲੇ ਦੁੱਧ ਵਰਗਾ ਪਦਾਰਥ ਲੱਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਟੀ ਦੀ ਲੱਸੀ ਕਾਫ਼ੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਟੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਲੇ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਸੰਜੀਵ ਝਾਂਜੀ, ਜਗਰਾਉਂ
(ਮੋ. 80049-10000)

ਰੋਕੜੀ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਟਾਈ ਜੂਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਕਟਾਈ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ 100-125 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਪੱਤਝੜੀ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਲੁਆਈ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਵਾ ਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤਤਾ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਰੁੱਖ ਹਵਾ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚੌਥੇ ਰੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਵੀ ਰੁੱਖ ਵਿਹੂਣੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਰੁੱਖ ਕੇਵਲ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਚੌੜੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਇਹ ਰੁੱਖ ਵੀ ਕੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸੜਕਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਸਾਂਝੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਰੁੱਖ

ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਫੈਦਾ, ਪਾਪਲਰ ਤੇ ਡੇਕ ਆਦਿ ਦੇ ਰੁੱਖ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਣ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲੋਂ ਮੁਫਤ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਵਣ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾੜੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵਣ ਖੇਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਫੈਦਾ ਅਤੇ ਪਾਪਲਰ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੂਜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਆਮਦਨ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਖੇਚਲ ਘੱਟ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਲਗਾਤਾਰ ਆਮਦਨ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੱਤਝੜੀ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ।

ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਪਤਝੜੀ ਬੂਟੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨੰਗੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੰਝ ਬੂਟਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਅੰਗੂਰ, ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ, ਆੜੂ, ਅਲੂਗਾ, ਅਨਾਰ, ਫਾਲਸਾ, ਅੰਜੀਰ ਦੇ ਬੂਟੇ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਭਾਵ ਦਸੰਬਰ ਤੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਲਗਾ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਲਾਂ ਦੀ ਸਫਲ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ ਹੇਠ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰਕਬਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਖਤ ਤੇ ਨਰਮ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਖ ਅਤੇ ਪੱਥਰ ਨਾਖ ਸਖਤ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਗੋਲਡ, ਪੰਜਾਬ ਨੈਕਟਰ, ਪੰਜਾਬ ਬਿਊਟੀ, ਬੱਗੂਗੋਸਾ, ਨਿਜੀਸਿਕੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸੋਫਟ ਨਰਮ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਪਰਤਾਪ, ਫਲੋਰਿਡਾ ਪ੍ਰਿੰਸ, ਸ਼ਾਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਅਰਲੀ ਗਰੈਂਡ ਆੜੂ ਦੀ

ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੁੱਦੇ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਤ, ਸ਼ਰਬਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੈਕਟਰੇਨ ਚਿੱਟੇ ਰੁੱਦੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਸੁਪੀਰੀਅਰ ਸੀਡਲੈਸ, ਪੰਜਾਬ ਮੈਕ ਪਰਪਲ, ਫਲੇਮ ਸੀਡਲੈਸ, ਬਿਊਟੀ ਸੀਡਲੈਸ ਅਤੇ ਪਰਲਿਟ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਸਤਲੁਜ ਪਰਪਲ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਅਲੂਚੇ ਦੀਆਂ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਭਗਵਾ, ਗਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰੀ ਅਨਾਰ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਫਾਲਸੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਬੀਜਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਰਾਉਨ ਟਰਕੀ ਅੰਜੀਰ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿਸਮ ਹੈ।

ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਟੋਏ ਪੁੱਟ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਟੋਏ ਇਕ ਮੀਟਰ ਘੇਰੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਇਕ ਮੀਟਰ ਡੂੰਘੇ ਪੁਟੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਟੋਏ ਅੱਧੀ ਉਪਰਲੀ ਮਿੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਵਧੀਆ ਰੂੜੀ ਰਲਾ ਕੇ ਭਰੋ। ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਉਕ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਟੋਏ ਵਿਚ 30 ਗ੍ਰਾਮ ਲਿੰਡੇਨ 5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਧੂੜਾ ਜਾਂ 15 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਕਲੋਰੋਪਾਈਰੀਫਾਸ 20 ਈ ਸੀ ਜਰੂਰ ਪਾਵੋ। ਬੂਟੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਨਰਸਰੀ ਤੋਂ ਸਹੀ ਉਮਰ, ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬੂਟੇ ਖਰੀਦੋ।

ਠੰਡ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਾਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਵੋ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਨਵੇਂ ਬੂਟੇ ਲਗਾਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਪੂਲੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨੇ ਗੁੱਪ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੋ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਹੇਠ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਕ ਪਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵੋ। ਬਰਸੀਮ ਅਤੇ ਸਫਤਲ ਦਾ ਕੁਤਰਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਤੂੜੀ ਰਲਾ ਕੇ ਪਾਵੇ ਜਾਂ ਪਰਾਲੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਤਰ ਲਵੋ। ਨਿਰੋਲ ਚਾਰੇ ਨਾਲ ਅਫਾਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਠੰਡ ਨਾਲ ਗਈ ਵਾਰ ਲਵੇਰਿਆਂ ਦੇ ਥਣ ਪਾਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਮਲਾਈ ਨਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਿਸਰੀਨ ਅਤੇ ਬੀਟਾਡੀਨ (1 : 4) ਦੇ ਘੋਲ ਵਿਚ ਡੋਬਾ ਦੇ ਕੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੱਕੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਸਮ ਦਾ ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ ਸਾਉਣ ਦੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਪੱਕਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੀ ਐੱਮ ਐੱਚ 10, ਪੀ ਐੱਮ ਐੱਚ 8, ਪੀ ਐੱਮ ਐੱਚ 7, ਪੀ 1844 ਅਤੇ ਡੀ ਕੇ ਸੀ 9108 ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਝਾੜ ਡੀ ਕੇ ਸੀ 9108 ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ 32 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਏਕੜ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ 10 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਪੂਰਬ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਟਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬਿਜਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਵੱਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ 60 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਰੱਖੋ। ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਾਸਲਾ 20 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੱਕੀ ਲਈ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਰੂੜੀ ਤਾਂ ਜਰੂਰ ਕੋਈ ਛੇ ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਲੋੜ

ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 40 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 150 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪਾਵੋ। ਮੁੜ 20 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਫਸਲ ਨਿਸਰਨ ਸਮੇਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਇਕ ਗੋਡੀ ਜਰੂਰ ਕਰੋ। ਇਸ ਫਸਲ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ

ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ-ਘੱਟ ਘਰ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਆਜ਼ ਦੀ ਖੇਤੀ ਜਰੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਨੀਰੀ ਪੁਟ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਥੋੜੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਤਜਰਬਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਜ਼ ਇਕ ਏਕੜ ਵਿੱਚੋਂ 150 ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਵਸੀਲੇ ਤੋਂ ਪਨੀਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੀ ਲੁਆਈ ਲਈ ਪੀ ਆਰ ਓ-7, ਪੀ ਆਰ ਓ-102, ਪੀ ਡਬਲਯੂ ਓ 35 ਅਤੇ ਪੀ ਓ ਐੱਚ-1 ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀ ਆਰ ਓ-7 ਕਿਸਮ ਕੇਵਲ 120 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 160 ਕੁਇੰਟਲ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਝਾੜ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ 15 ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ 7.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਰੱਖੋ। ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦ ਕਨਸੋਰਸ਼ੀਅਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਖੇਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਚਾਰ ਕਿਲੋ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 20 ਟਨ ਰੂੜੀ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਉਦੋਂ ਹੀ 45 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ, 125 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ 35 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ 45 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੋਰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਗੋਡੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹਫਤਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਗੋਡੀ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਗੋਡੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਪਨੀਰੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਕ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਟੋਪ 30 ਈ ਸੀ ਦਾ 750 ਮਿਲੀਲਿਟਰ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾ ਕਰੋ। ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਫੋਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਣੀ ਲਗਾਵੋ। ਮੁੜ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭੂਕਾਂ ਸੁੱਕ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਪਿਆਜ਼ ਪੁੱਟ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪੁਟਾਈ ਤੋਂ ਕੋਈ 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਰੀ ਪਾਣੀ ਲਗਾਵੋ। ਪੁਟਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ 3-4 ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਛੱਕਣ ਸੁੱਕਣ ਦੇਵੋ।

ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ

ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਚ 8.35 ਲੱਖ ਮਿੰਟੀ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਪਰਖ ਕੇ 12.51 ਲੱਖ ਭੂਮੀ ਸਿਹਤ ਕਾਰਡ ਕਿਸਾਨਾਂ

ਉਹ ਵੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ 'ਚ ਡੀ.ਏ.ਪੀ. ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਡੀ. ਏ. ਪੀ. ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 46 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੇ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਤੱਖ

ਏ. ਯੂ. ਵਲੋਂ ਪੋਟਾਸ਼ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਹੈ। ਖਾਦਾਂ ਵਰਤਣ 'ਚ ਅਸੰਤੁਲਿਤਾ ਅਤੇ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਵੱਧ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਹਰਿਆਵਲ ਤਾਂ ਬੜੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੂਜੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਫਸਲ 'ਚ ਦਾਣੇ ਘੱਟ ਪਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਤਪਾਦਕਤਾ 'ਚ ਖੜੋਤ ਆ ਗਈ। ਜਿੰਨੀ ਖਾਦ ਖੇਤ 'ਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ 35 ਤੋਂ 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਹੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਉਪਲੱਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਆਦਿ ਦੇ ਤੱਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇਆਕਸਾਈਡ ਜਾਂ ਨਾਈਟਰਸ ਆਕਸਾਈਡ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਯੂਰੀਆ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ 'ਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਸਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚ ਭਾਰੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਯੂਰੀਏ ਦਾ 45 ਕਿਲੋ ਦਾ ਥੈਲਾ

ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਚੋਂ ਕੁਝ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਛੋਟੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਘਾਟ ਹੈ। ਜਿੰਕ, ਮੈਗਨੀਜ਼ ਅਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਘਾਟ ਫਸਲਾਂ 'ਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਵੀ ਕਰਵਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀ.ਏ.ਯੂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਖ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਜਿੰਕ 0.6, ਲੋਹਾ 4.5, ਮੈਗਨੀਜ਼ 3.5 ਤੇ ਤਾਂਬਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ ਘਟੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਤਕਰੀਬਨ 42 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਾਣੀ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਵਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਿੰਜਾਈ ਲਈ ਪਾਣੀ ਪੂਰੇ ਲਾਭ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਲੂਣਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕਲੋਰੀਨ ਵਾਲੇ ਲੂਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ

ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਚ 8.40 ਲੱਖ ਮਿੰਟੀ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਪਰਖ ਕੇ 12.02 ਲੱਖ ਕਾਰਡ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਬੜੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ 'ਚ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਅਤੇ ਛੇ-ਛੇ ਥੈਲੇ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਭੂਮੀ ਪਰਖ ਸਿਹਤ ਕਾਰਡਾਂ 'ਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ 2.5 ਥੈਲੇ ਯੂਰੀਏ ਦੇ ਲੁਆਈ ਤੋਂ 4, 6 ਅਤੇ 9 ਹਫਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਤਰਾ ਪਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਝੋਨੇ ਨੂੰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਕਣਕ 'ਚ ਡੀ. ਏ. ਪੀ. ਰਾਹੀਂ ਫਾਸਫੋਰਸ ਪਾਇਆ ਹੈ,

ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੂਮੀ ਸਿਹਤ ਕਾਰਡ ਮਿਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਮਾਹਿਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕਦੇ ਕੁਝ ਸਮਝਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਪੈਕੇਜ ਆਫ ਪ੍ਰੈਕਟੀਸਿਜ਼ 'ਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ 61 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਚ 79 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੋਟਾਸ਼ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ 8 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਕਮੀ ਹੈ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਤਾਂ ਪੋਟਾਸ਼ ਦੇ ਤੱਤ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਚ ਪੀ.

ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 267 ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਜਟ 'ਚ 1.88 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਖਾਦਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਬਜਟ ਦਾ 4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ; ਕਿਉਂਕਿ 20 ਤੋਂ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਯੂਰੀਆ ਗੈਰ-ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ

ਹਨ। ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੂਣ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸੋਡੀਅਮ ਵਾਲੇ ਲੂਣ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਖ ਹਰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਵਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜੰਗਲੀ ਬੇਰ

ਜਿਹੜੀ ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵਰਗੀ ਸੈਰ ਨਹੀਂ, ਮਣਿਆਂ ਦੀ ਬੇਰ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਕ ਕਰੜੀ ਸੱਚਾਈ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲੀ ਬੇਰਾਂ ਦੀ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਵੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਪਣੇ ਮਵੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਅਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਾਲਣ ਲਈ ਲੱਕੜਾਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲੀ ਬੇਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸੀ

ਜੋ ਕਿ ਅਨੇਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਖੋਟੇ ਮਿੱਟੇ ਜੰਗਲੀ ਬੇਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਲੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨੇ ਇਸ ਕਦਰ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਂਦੇ ਕਿ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਆਬਾਦੀ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਰਹਿਣ ਬਸੇਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲੀ ਕੁਦਰਤੀ ਜੜੀ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਅਪਣੇ ਮਹਿਲ ਮੁਨਾਰੇ ਖੜੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਦਾਤ ਸੀ। ਅੱਜ ਅਚਾਨਕ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀ ਟੀਮ ਨੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂਰਪੁਰ ਖੁਰਦ ਜਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਕਿ ਉਪਰਲਾ ਨੂਰਪੁਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਦਾ

ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਜੰਗਲੀ ਬੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਵਸਨੀਕ ਡਾਕਟਰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਗੋਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ

ਬੇਰ ਤੋੜ ਕੇ ਖਾ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾਕਟਰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਦੋਂ ਬੇਰ ਤੋੜ ਕੇ ਖਾ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਡਾਕਟਰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਦੋਂ

ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲੀ ਬੇਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਨਾ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਦੇ ਦੇਖਣੀਆਂ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਪੁਰਾਣਾ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲੀ ਬੇਰਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤੱਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਧਰਮਿੰਦਰ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਮੁੜ ਤੋਂ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਦਰ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾ ਕੇ ਬਿਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਥੇ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੱਤ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਾਤਾਂ ਹੀ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਖੇਤੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੌਮੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗੇ ਗਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਭਖ ਪਈ; ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਹਿੱਤ ਧਾਰਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਖਦਸ਼ੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਖਰੜਾ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਬੰਪਰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ,
ਸਾਬਕਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰ,
ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ।

ਬਹੁਤਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਇਉਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਦਿਹਾਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਵੱਡਾ ਪਾੜਾ ਹੈ।

ਨੀਤੀ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਜੋਤਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਹੋਣ, ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਲਾਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣ, ਮੰਗ ਸੰਚਾਲਿਤ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਘਾਟ, ਚੰਗੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਉਪਜ ਦਾ ਉਚਤਮ ਮੁੱਲ ਵਾਧਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਡੀਕਰਨ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੈਂਕ ਮੰਡੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਵੱਡੇ ਰਿਟੇਲਰ, ਪ੍ਰਾਸੈਸਰ, ਬਰਾਮਦਕਾਰ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਵਿਕਰੇਤਾ ਸਿੱਧੇ ਖੇਤ 'ਚੋਂ ਹੀ ਜਿਣਸ ਖਰੀਦ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਛੇਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਫੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰਵਾਰ ਖਰੀਦ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ; ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜਾਂ, ਵੇਅਰਹਾਊਸਾਂ ਤੇ ਸਾਈਲੋਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਫੜ੍ਹ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ

ਖੇਤੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਖਰੜੇ 'ਚੋਂ ਝਲਕਦੇ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ

ਫੀਸ ਤੇ ਆੜ੍ਹਤ ਖਰਚੇ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਰਨ, ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਟਰੇਡਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸਾਨ ਉਤਪਾਦਕ ਸੰਘਾਂ ਐੱਫ ਪੀ ਓਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਯੂਨਿਟ ਜਾਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਕਰੀ ਉੱਪਰ ਮੰਡੀ ਫੀਸ ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ ਕਰਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਿਣਸ ਉੱਪਰ ਮੰਡੀ ਫੀਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸਾਨ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ (ਐੱਮ ਐੱਸ. ਪੀ) ਉੱਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਮਤੀ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਯਕੀਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਵੀ ਆਵੇਗੀ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਬਾਰੇ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਐੱਮ ਐੱਸ. ਪੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਰਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਿਸਾਨਾਂ

ਕੀਮਤ ਭਾਲ ਅਤੇ ਜੋਖਮ ਘਟਾਉ ਐਂਜ਼ਰ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਖਦਸ਼ੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕਤ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਤਿਅੰਤ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਰੋਕਾਂ ਲਾਉਣ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਰਾਮਦੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ, ਭੰਡਾਰ ਰੋਕਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜਿਣਸਾਂ ਉੱਪਰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਬਰਾਮਦੀ ਕੀਮਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜਿਣਸਾਂ 'ਤੇ ਦਰਾਮਦੀ ਡਿਊਟੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨੀਤੀ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰਨ ਲਈ

ਦੇ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈਨਲ ਗੈਰ-ਵਾਜ਼ਿਬ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੰਡੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੱਖਿਆਂ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਈ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 'ਕੀਮਤ ਬੀਮਾ ਸਕੀਮ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਬਾਰੇ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਐੱਫ ਪੀ ਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਠੇਕਾ ਖੇਤੀ (ਕੰਟਰੈਕਟ ਫਾਰਮਿੰਗ) ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਐੱਮ ਐੱਸ ਪੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਕਰਾਰ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰਹਿਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗੀ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਖਰੜਾ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਫਸਲ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕੰਟਰੋਲ ਮੁਕਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵੀ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਸਮਰੱਥ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ' ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਸੱਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਢਾਂਚਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਮੰਨਣ ਲਈ ਧੱਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਕਾਰਨ ਉੱਠਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਐੱਫ ਪੀ ਓ, ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਗਰੁੱਪਾਂ ਆਦਿ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮੰਡੀ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਅੜਿੱਕੇ ਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਬੇਯਕੀਨੀ, ਦੋਵੇਂ ਘਟਣ। ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐੱਫ ਪੀ ਓ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਮੁਢਲੀ

ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ (ਸੁਧਾਈ) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਠੋਸ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁੱਲ ਲੜੀ ਕੇਂਦਰਿਤ ਢਾਂਚੇ (ਵੀ ਸੀ ਸੀ ਆਈ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਤਜਵੀਜ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਸੀ ਸੀ ਆਈ ਗਠਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐੱਫ ਪੀ ਓਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਦੇਵੇਗੀ।

ਕਿਸਾਨ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ 'ਠੇਕਾ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ' ਦੇ ਕੇ 'ਖੇਤੀ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਸੌਖਾ' ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ, ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਫਿਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਤ ਧਾਰਕਾਂ 'ਚ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਪਸ ਲਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨਵੇਂ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦ ਮੰਡੀ ਕਮੇਟੀਆਂ (ਦੇ ਪੀ ਐੱਮ ਸੀਜ਼) ਰਾਹੀਂ ਚੱਲਦੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ। ਨੀਤੀ ਖਰੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਉਗਾਈਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਫੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖਰੀਦ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੰਡੀ ਫੀਸ ਨਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਸੰਗਠਿਤ ਪ੍ਰਚੂਨ ਖਰੀਦਦਾਰ, ਬਰਾਮਦਕਾਰ ਤੇ ਬੈਂਕ ਖਰੀਦਦਾਰ ਖੇਤਾਂ, 'ਚੋਂ ਜਾਂ ਮੰਡੀ ਫੜ੍ਹ 'ਚੋਂ ਹੀ ਸਿੱਧੀ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਘੱਟ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਚੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਘੱਟ ਜਿਣਸ ਆਉਣ ਨਾਲ ਏ ਪੀ ਐੱਮ ਸੀ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਐੱਫਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਖਰੜਾ ਨੀਤੀ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਸ਼ਡਿਊਲ ਤਹਿਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਰਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਮਹਿਜ਼ ਇਸ ਦੀ ਝਲਕ ਹੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਇਕਜੁੱਟ ਕੌਮੀ ਪਹੁੰਚ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਲਈ ਨੀਤੀ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਪਲਾਈ ਤੇ ਭੰਡਾਰਨ ਲਈ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਤੇ 'ਕੋਲਡ ਚੇਨ' ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਵਧਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਢਾਂਚਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਈ ਸੰਕਟਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਘਟਦੀ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਆਮਦਨੀ ਕਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ, ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਅਸਰ, ਤੇ ਠੋਸਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਖੇਤੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਘਟਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਨੀਤੀ ਕਈ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਐੱਮ ਐੱਸ ਪੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ 'ਚ ਵਾਧੇ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢ ਕੇ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫੋਰੀ ਲੀਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੱਲ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਈ-ਟਰੇਡਿੰਗ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਹੈ।

ਹੋਰਨਾਂ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਸੁਧਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕਹਿਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਟਰੇਡਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਯਕਮੁਸਤ ਮਾਰਕਿਟ ਫੀਸ ਦੀ ਲੈਵੀ ਲਾਉਣ, ਮੰਡੀ

ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਭਾਅ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਐੱਮ ਐੱਸ. ਪੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਝ, ਇਸ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਵਾਅਦਾ ਵਪਾਰ ਜਿਹੇ 'ਫਿਊਚਰ ਟਰੇਡਿੰਗ ਐਂਡ ਆਪਸ਼ਨ ਟਰੇਡਿੰਗ' ਨੂੰ

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਮੰਡੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਉਝ, ਕਿਸਾਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਖਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮੇ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਮੰਡੀ ਫੜ੍ਹ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਉਝ, ਅਜਿਹਾ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮੰਡੀਕਰਨ

ਸਰੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਭਾਰਤੀ ਖਾਣੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕਤਾ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਰੋਂ ਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਬਾ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਕਬਾ ਰਾਇਆ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿਲਿਆਂ 'ਚ ਗੋਭੀ ਸਰੋਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ।

ਸਰੋਂ ਦੇ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜਿਆਂ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸੁਚੱਜੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਪ੍ਰਭਜੋਧ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਸਰਵਣ ਕੁਮਾਰ, ਪਲਾਂਟ ਬਰੀਡਿੰਗ ਅਤੇ ਜੈਨੇਟਿਕਸ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮੋ. 98555-19676)

ਸਰੋਂ ਦੀ ਫਸਲ ਦੇ ਝਾੜ ਘਟਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਝੁਲਸ ਰੋਗ, ਚਿੱਟੀ ਕੁੰਗੀ ਅਤੇ ਤਣੇ ਦਾ ਗਾਲਾ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀੜਿਆਂ 'ਚ ਮੁੱਖ ਕੀੜਾ ਤੇਲਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਸਤੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਲੇਖ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ :

ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਲੀਆਂ 'ਚ ਦਾਣੇ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਦਾਣੇ ਸੁੰਗੜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਝਾੜ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਉੱਲੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਜਾਂ ਨਦੀਨਾਂ ਉੱਪਰ ਪਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਸਰੋਂ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਫਸਲ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ

1. ਕਾਲੇ ਧੱਬੇ (ਝੁਲਸ ਰੋਗ) : ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਸਰੋਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹੇਠਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਟਿਮਕਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ 'ਚ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਝੁਲਸੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਲੀਆਂ ਉੱਪਰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਗੂੜ੍ਹੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ

ਯੂਰੀਆ ਦੀ ਸਹੀ ਮਿਕਦਾਰ 'ਚ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
2. ਚਿੱਟੀ ਕੁੰਗੀ : ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਸਰੋਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਰਾਇਆ ਕਿਸਮਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੋਭੀ ਸਰੋਂ ਅਤੇ ਤੋਰੀਏ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਉੱਲੀ ਦੇ ਕਣ ਪੁਰਾਣੀ ਫਸਲ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਪਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਹਫਤੇ ਤੋਂ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ 'ਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਰੀਮੀ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਦਾਣੇਦਾਰ ਛੱਬਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ

'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹਲਕੇ ਹਰੇ ਚੱਟਾਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤਣੇ ਅਤੇ ਫਲੀਆਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਮੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਫੁੱਲੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਫਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 60 ਦਿਨ ਬਾਅਦ 250 ਗ੍ਰਾਮ ਰਿਡੋਮਿਲ ਗੋਲਡ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 100 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਛਿੜਕਾਅ 20 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਛਿੜਕਾਅ ਨਾਲ ਝੁਲਸ ਰੋਗ ਵਾਲੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਇਆ ਦੀ ਆਰ. ਐਲ ਸੀ-3 ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ।

3. ਤਣੇ ਦਾ ਗਾਲਾ : ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੇਖਣ 'ਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੋਂ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ 'ਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਤਣਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਭਿੰਜੇ ਲੰਬੂਤਰੇ ਪੱਥਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਰੂੰ ਵਰਗੀ ਚਿੱਟੀ ਉੱਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੂਟੇ ਦੂਰੋਂ ਕੁਮਲਾਏ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਫੈਦ ਭਾਅ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਸਿੱਧੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਲੇ ਦਾਣੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਅਸਲ ਕਣ ਹਨ, ਜੋ ਤਕਰੀਬਨ 8 ਤੋਂ 10 ਸਾਲ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਰੋਂ ਦੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਣ ਦੁਬਾਰਾ ਪੁੰਗਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਸਲ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਸੰਬਰ-ਜਨਵਰੀ 'ਚ ਜਦੋਂ ਫਸਲ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੱਲ੍ਹ ਅਤੇ ਠੰਢ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਾਣੇ ਜੰਮ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀਆਂ

ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਿਸਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 25 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ 15 ਜਨਵਰੀ ਤੱਕ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ

ਉਪਰਲੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਚੇਪੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਫਸਲ ਤੇ ਐਕਟਾਰਾ 25 ਡਬਲਯੂ. ਜੀ. (ਬਾਇਆਮੈਥੋਕਸਮ) 40 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਰੋਗਰ 30 ਈ. ਸੀ. (ਡਾਈਮੈਥੋਪੇਟ) 400 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਡਰਸਬਾਨ/ਕੋਰੋਬਾਨ 20 ਈ.ਸੀ.

ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ
ਸਰੋਂ ਦਾ ਚੇਪਾ : ਇਸ ਦਾ ਹਮਲਾ ਆਮ ਕਰਕੇ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਇਹ ਫਸਲ ਦਾ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਬਾਲਕ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ, ਡੋਡੀਆਂ, ਫੁੱਲਾਂ, ਫਲੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਚੂਸ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਫਲੀਆਂ ਮੁਰਝਾਅ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਦਾਣੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਅਤੇ ਝਾੜ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਝ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਚੇਪੇ ਦਾ ਛੋਟਾ ਆਕਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ 'ਚ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਜੇਕਰ ਬੂਟੇ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਸ਼ਾਖ ਦਾ ਉਪਰਲਾ 0.5 ਤੋਂ 1.0 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹਿੱਸਾ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਚੇਪੇ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ

(ਕਲੋਰਪਾਇਰੀਫਾਸ) 600 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 100 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ 'ਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਛਿੜਕਾਅ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬੰਦ ਗੋਭੀ ਦੀ ਸੁੰਡੀ : ਇਹ ਕੀੜਾ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖਾ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹਲਕੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਧੱਬੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਬਾਲਗ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਆਂਡੇ ਇਕ ਗੁੱਛ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਂਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਝੁੰਡਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰੇ ਖੇਤ 'ਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਖੇਤ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰੋ ਤੇ ਆਂਡਿਆਂ ਦੇ ਗੁੱਛਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ।

ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਪੁਲਾੰਘਾ ਪੁੱਟਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਕਿਸਾਨ : ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ

ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਉਮਰ 32 ਸਾਲ, ਪਿੰਡ ਅੜਕਵਾਸ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦਾ ਇਕ ਮਿਹਨਤੀ ਕਿਸਾਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਥੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਗਭਗ 65 ਏਕੜ ਰਕਬੇ 'ਤੇ ਝੋਨੇ-ਕਣਕ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੀ.ਏ.ਪਾਸ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੇ ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਲ 2021 ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਖੇੜੀ, ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਪੰਜ-ਰੋਜ਼ਾ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸਿਖਲਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦੁਗਲ ਦੇ ਸਫਲ ਖੁੰਬ ਉਤਪਾਦਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਾਲ 2022 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ 4 ਸੈੱਡ (60' x 30') ਲਗਾ ਲਏ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ

ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਕੋਈ ਮੁਨਾਫਾ/ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 2 ਹੋਰ ਸੈੱਡ ਵਧਾ ਲਏ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ

ਪ੍ਰਤੀ ਸੈੱਡ ਔਸਤਨ 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਆਮਦਨ ਹੋਈ। ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਉਹ ਸੁਨਾਮ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 11 ਸੈੱਡਾਂ

ਤੱਕ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ ਵੀ ਇਸ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੰਦੀਪ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਕੱਚਾ ਸੈੱਡ ਤਿਆਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 1.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਖੁੰਬਾਂ ਦੇ ਖਰਚਾ ਲਗਭਗ 60,000-65000 ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ

ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਖੁੰਬ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 15 ਲੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਰਹੀ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਰਨ ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਮੌਸਮੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵੇਲੇ ਝਾੜ ਘੱਟਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਾਤਾਨੁਕੂਲਿਤ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਨਮੀ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਅਤੇ ਮੁੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਰ ਯੂਨਿਟ ਲਗਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ।
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕੇ. ਵੀ. ਕੇ. ਖੇੜੀ, ਸੰਗਰੂਰ, ਮੋਬਾਈਲ : 7009784182

ਨਿੰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਚਿਕਿਤਸਕ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਬੀਜ ਤੇਲ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਤੱਕ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਰੁੱਖ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਜਣਾ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਹਾਜਣਾ ਦੇ ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਫਲੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਰਵਾਇਤੀ ਚਿਕਿਤਸਕ ਰੁੱਖ ਹਨ

ਨਿੰਮ ਅਤੇ ਸੁਹਾਜਣਾ

ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਕੀੜਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਫਸਲਾਂ, ਸ਼ਹਿਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਜਲਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਖੇਤੀ ਰਸਾਇਣ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 48 ਫੀਸਦੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ (25 ਫੀਸਦੀ) ਅਤੇ ਉੱਲੀਮਾਰ (22 ਫੀਸਦੀ) ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਹੁਣ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਪੌਦੇ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਜਾਂ ਜੜ੍ਹੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੌਦੇ ਦਾ ਤੇਲ, ਪੌਦੇ ਦਾ ਰਸ ਆਦਿ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਨਿੰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਚਿਕਿਤਸਕ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਬੀਜ ਤੇਲ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਤੱਕ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਰੁੱਖ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਜਣਾ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਹਾਜਣਾ ਦੇ ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਫਲੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਪੋਸ਼ਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ

24 ਕਿਲੋ ਸੁੱਕਾ ਮਾਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 11.52 ਕਿਲੋ ਗੁੱਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 6 ਕਿਲੋ ਬੂਰਾ ਅਤੇ 1.1 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਦੀ ਛਿੱਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਨਿੰਮ ਦਾ ਰੁੱਖ 10 ਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੱਕ ਫੈਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਮੰ ਤਵੀ ਰੁੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਸ ਰੁੱਖ ਦੀ ਜਿਣਸ ਸੁਧਾਰ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨੀਮ ਲਿਪਤ ਯੂਰੀਆ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਆਰੰਭੀ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਨਿਘਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਿੰਮ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਹੋਰ ਵਧੀ।

ਨਿੰਮ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਲੱਖਣ ਰੁੱਖ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿੱਚ ਗੁਣਕਾਰੀ ਔਸ਼ਧੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਉੱਲ੍ਹੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਕਦੀਮ ਤੋਂ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ

ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਖਾਦ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖੂਨ ਦੀ ਸਾਫ-ਸਫਾਈ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗਿਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ 10-12 ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ ਜਾਂ ਨਿੰਮ ਦਾ ਅੱਧਾ ਕੱਪ ਜੂਸ ਪੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ੱਕਰ ਰੋਗ ਤੇ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਪਾਊਡਰ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਲੇਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਖਮਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਜ਼ੇ ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲੇਪ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿੱਲ ਮੁਹਾਸਿਆਂ ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਅਮਾਲਕੀ ਪਾਊਡਰ ਨੂੰ ਪਿਉ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿੰਮ ਦਾ ਤੇਲ ਝੱਸਣ ਨਾਲ ਜੁੰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਕਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀਟਾਣੂ ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਮੱਛਰਾਂ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਉ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਿੰਮ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕੀੜਿਆਂ ਦੇ ਵਧੇ ਵਿੱਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਦਾਰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਨਰਮੇ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਲਈ ਨਿੰਮ ਅਧਾਰਿਤ ਘੋਲ ਨਿੰਬੀਸਾਈਡ ਜਾਂ ਅਚੂਕ ਇੱਕ ਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਰਮੇ ਤੇ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 1200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪੀ ਏ ਯੂ ਨਿੰਮ ਦੇ ਘੋਲ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਣਕ ਦੇ ਚੇਪੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵੀ 2000 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦਾ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਕਿਲੋ ਨਿੰਮ ਦੀਆਂ ਕਰੁੰਬਲਾਂ (ਪੱਤੇ, ਹਰੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿੱਮੋਲੀਆਂ) ਨੂੰ 10 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ 30 ਮਿੰਟ ਲਈ ਉਬਾਲੋ। ਇਸ ਘੋਲ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਛਾਣ ਲਓ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼

ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਮੁਤਾਬਕ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਗੁਣਕਾਰੀ ਰੁੱਖ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਸੁਹਾਜਣਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਕਾਰਨ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਉਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੁਹਾਜਣਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਮਾਤਰਾ

ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਾਸ, ਦੁੱਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਸਾ, ਰੇਸ਼ਾ, ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟਸ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਐਮੀਨੋ ਐਸਿਡ ਮਾਸ ਦੁੱਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਹਾਜਣਾ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ 40-45 ਫੀਸਦੀ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੇਟਸ, 25-30 ਫੀਸਦੀ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਅਤੇ 10-12 ਫੀਸਦੀ ਫਾਈਬਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੋਟਾਪੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਲਿਪਿਡ ਤੱਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਤਿਅੰਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਯੂਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿੱਚ 14 ਵੱਡੇ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਅਤੇ 21 ਲਘੂ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਲੋਹਾ, ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ, ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੱਤ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਿਹਤ ਅਦਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਡਬਲਯੂ ਐਚ ਓ, ਯੂ ਐਨ ਓ ਵੱਲੋਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਪੋਸ਼ਣ

ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਲਈ ਸੁਹਾਜਣਾ ਇੱਕ ਵੱਡਮੁੱਲਾ ਸਰੋਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਉੱਚ ਰਕਤ ਦਾਬ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੈਜ਼ਾ ਅਤੇ ਭਗੰਦਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਰਸ ਕਾਫੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਜਲਨ ਅਤੇ ਖੱਫੜਾਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੋਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕਰ ਰੋਗ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਸੁਹਾਜਣਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਟਾਨਿਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖੰਘ, ਪਿੱਤੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਸੋਜਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹੈਜ਼ੇ ਦੇ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ

ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੱਜੋਕੇ ਸਮੇਂ 13.8 ਮਿਲੀਅਨ ਨਿੰਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ 83,000 ਟਨ ਨਿੰਮ ਦਾ ਤੇਲ 3.3 ਲੱਖ ਟਨ ਨਿੰਮ ਦੇ ਕੇਕ ਅਤੇ 4.13 ਲੱਖ ਟਨ ਨਿੰਮ ਦਾ ਬੀਜ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿੰਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ 37-50 ਕਿਲੋ ਨਿੱਮੋਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। 40 ਕਿਲੋ ਫਲ ਵਿੱਚ

ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿੰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ ਪਾਲਤੂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਫਲ ਅਤੇ ਬੀਜ ਤੋਂ ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਪਰਤ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿੰਮ ਦੀ ਲੱਕੜ ਫਰਨੀਚਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦੇ ਬੀਜ ਤੋਂ ਬੀਜ ਕੇਕ

ਵਰਤੋਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀਜ ਦੇ ਪਾਊਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਿਗਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇ ਤੋਂ ਆਰਥੋਸੈਨਿਕ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਣਾ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਲ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਗੁੱਦੇ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਤਿਲ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਸਿਰਦਰਦ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੱਬਣ ਦੇ ਨਾਲ ਠੰਢ ਦੀ ਪਰੋਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਇਸ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਤੇਲ ਅਲਸਰ, ਕੰਨ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਵੀ ਅਤਿ ਗੁਣਕਾਰੀ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਸੁਹਾਜਣਾ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦੇ ਰੱਸ ਨੂੰ ਮੱਛੀ ਦੀ ਚਮੜੀ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੈਲੈਟਿਨ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਐਂਟੀਮਾਈਕ੍ਰੋਬਾਇਲ, ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟਿਵ ਅਤੇ ਬਾਇਓਡੀ ਗਰੇਡੇਬਲ ਪੈਕਿੰਗ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਹਾਜਣਾ ਦੇ ਗੁੱਦੇ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈਬੂਪ੍ਰੋਫਨ, ਮੈਲੋਕਸਿਕਮ ਅਤੇ ਫੇਲੋਡੀਪੀਨ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ

ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦੌਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ? ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ? ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੁਹਿੰਮ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚੇਗੀ? ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਸ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ 55 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਘੇਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਡੱਲੇਵਾਲ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਰਤ ਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੰਚ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਹੋਏ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿੱਲੀ ਮੋਰਚੇ ਨੇ 'ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ.' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ (ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ.) ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਲਤੂ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸੌਂ ਗਈ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਦੋਂ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ

ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿੱਚ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਐਸ. ਕੇ. ਐਮ. (ਗੈਰ-ਰਾਜਨੀਤਿਕ) ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਮੁਕਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੁਣ ਸਾਫ਼ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੱਲੇਵਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਡਿੱਪ ਅਤੇ ਟੀਕੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪੋਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਡੱਲੇਵਾਲ ਜੀ ਦੀ ਜਾਨ 'ਤੇ ਮੰਡਰਾਅ ਰਿਹਾ ਖਤਰਾ ਟਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਟਕਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਹਟ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚਕਾਰ ਖਨੌਰੀ ਅਤੇ ਸੰਭੂ ਸਰ ਹੱਦ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਝੁਕਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ, ਡੱਲੇਵਾਲ ਜੀ ਦੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਦੀ ਨੋਬਤ ਹੀ ਨਾ ਆਉਂਦੀ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਾਂ ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਪਹਿਲੇ 50 ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਜਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ

ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਿਰਫ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚਿੱਠੀ ਵੀ ਇੰਨੀ ਗੱਲ-ਮੋਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਕਿਸ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨਗੇ। ਉਂਝ ਵੀ ਕਿਸਾਨ ਉਸ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਆਖਰੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਕੇਜ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਖੇਡ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹੀ ਸਬਕ ਸਿੱਖਦੇ

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਨਵੀਨਤਮ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਾਰੰਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਵਿਆਪੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪਹਿਲਾਂ, ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸੋਚਿਆ-ਸਮਝਿਆ ਬਲੂਪ੍ਰਿੰਟ (ਖਾਕਾ) ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਕਿਸਾਨ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰਕਪੂਰਨ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹੱਥ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਦੂਜਾ, ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਵਿਆਪੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ - ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਪੱਛਮੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੋਟੇ ਅਨਾਜ, ਦਾਲਾਂ, ਤੇਲ ਬੀਜ, ਫਲ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਅੰਡੇ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ, ਵਟਾਈ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਇਸ ਫੈਸਲਾਕੁੰਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ, 'ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ', ਜੋ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਾਰਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖਨੌਰੀ-ਸੰਭੂ ਵਿਖੇ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਮੰਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੈ।

'ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ' ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਦੌਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਕਈ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਸਕੇ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਦਿਲ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਹਾਂ ਕਿ ਤਾਰੀਖ ਪਰ ਤਾਰੀਖ ਪੈਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਸਰਕਾਰ ਚਾਹ ਅਤੇ ਬਿਸਕੱਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਫਿੱਡ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਮਿੰਟਾਂ (ਮਿਨਟਸ) ਨਾਲ ਭਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਭਾਵ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰੇਗੀ - ਫਸਲ ਚੱਕਰ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ, ਪਹਾੜੀ ਸਾੜਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ 'ਤੇ ਸੀਮਾ ਆਦਿ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾ ਕੁਝ ਕੱਢਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੁਝ ਨਿਕਲੇਗਾ।

ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ ਦੀ ਮੰਗ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਇਸ ਮੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਮਾਡਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਅਪਣਾਇਆ

ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਪਰਣਾ ਗੁਪਤਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਰੋਪੜ, ਮੋਬਾਇਲ : 99882-27872

ਨਵਜਾਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਰੰਫ ਤੋਂ ਬਚਾਓ

ਨਵਜਾਤ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਥਰਮਲ ਨਿਊਟਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 50 ਤੋਂ 78°F (10-25 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 32-78 °F ਤੱਕ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਨਵਰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ "ਹੱਲਲਿੰਗ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਵਜਾਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜੁਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਨਵਜਾਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕ/ਬਿਛੋਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਘਾ ਅਤੇ ਸੁੱਕਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਰੇਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਹਾੜੀ ਵਰਗੇ ਜੈਵਿਕ ਉਤਪਾਦ ਇਸ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ। ਸੁੱਕ ਦੀ ਮੋਟੀ ਤਹਿ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰ ਲਈ ਲੱਤਾ ਸੁੱਕੇ ਨਾਲ ਢੱਕੀਆਂ

ਜਾਣ। ਮੋਟੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਗਰਮ ਹਵਾ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਨਿੱਘਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੱਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੱਕੇ, ਸਾਫ ਜੈਵਿਕ ਬਿਛੋਣੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਗਿੱਲੀ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਸੁੱਕ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਣਾ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਵਜਾਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਠੰਢ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦੇਖਭਾਲ

★ ਨਸਲਕਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਓ ਕਿ ਜਾਨਵਰ ਅਤਿ ਠੰਡੇ ਮੌਸਮ ਨਾ ਸੁਣ ਪਰ ਜੇਕਰ ਸੁਣ ਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਅਪਣਾਓ।

★ ਜਨਮ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਨਵਜਾਤ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕੈਚੀ ਜਾਂ ਬਲੇਡ ਨਾਲ ਕੱਟੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਥਾਂ ਤੇ ਆਇਓਡੀਨ ਜਾਂ ਐਂਟੀਸੈਪਟਿਕ ਲਗਾਓ।

★ ਜਦੋਂ ਕੱਟੜੂ/ਵਛੜੂ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 25-30 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 1.25-1.5 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਸਵੇਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਾਹੁਲੀ / ਕਲੋਸਟ੍ਰਮ (ਮਾਤਾ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੁੱਧ) ਜਨਮ ਤੋਂ 1-2 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਿਓ।

★ ਵਧੇਰੇ ਇਮਿਊਨੋ-ਗਲੋਬੁਲਿਨ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਲੋਸਟ੍ਰਮ ਨਵ ਜਨਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਲੋਸਟ੍ਰਮ ਦੇ ਲੈਕਟੋਇਕ ਗੁਣਾਂ ਕਾਰਨ, ਪਹਿਲੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਗੰਦ (ਮੁਕੋਨਿਯਮ) ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਡੀਵਰਮਿੰਗ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ 21 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਓ।

★ ਕਲੋਸਟ੍ਰਮ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ

ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਅੰਡੇ ਦੀ ਜ਼ਰਦੀ ਨੂੰ 250 ਮਿਲੀਲੀਟਰ ਗਰਮ ਪਾਣੀ, ਇਕ ਲੀਟਰ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਦੋ ਚਮਚ ਕਾਸਟਰ ਤੇਲ ਨਾਲ ਮਿਲਾਓ, 80 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ ਓਰੋਓਮਾਈਸਿਨ ਪਾਊਡਰ ਅਤੇ ਇਕ ਚਮਚ ਮੱਛੀ ਜਿਗਰ ਦੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਲ ਪਿਲਾਓ। 15 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਕੱਟੜੂਆਂ-ਵਛੜੂਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਵੰਡ (ਕਾਫ ਸਟਾਰਟ) ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

★ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਰਹਿਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਉਰਜਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਘਾਹ/ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੇਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੰਡ ਨੂੰ ਹਰ ਹਫਤੇ 50-100 ਗ੍ਰਾਮ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

★ ਵੱਧ ਰਹੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸੰਤੁਲਿਤ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਫੀਡ/ਵੰਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸਕੋਰ (Body condition score) ਸਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤਣਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖਣਿਜ

ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

★ ਜਾਨਵਰ 3-6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹਰੇ, ਰੋਸ਼ੇਦਾਰ ਚਾਰਾ ਖਾਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਠੰਡ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਚਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੀਣ ਲਈ ਹਲਕਾ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਵੇ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਇਹਤਿਆਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਾਫ ਸਟਾਰਟਰ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦਾ ਵੇਰਵਾ	
ਅੰਸ਼	ਹਿੱਸੇ/ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
ਮੱਕੀ/ਕਣਕ / ਜੌਂ / ਜਵੀ	50
ਮੂੰਗਫਲੀ/ਸੋਇਆਬੀਨ ਦੀ ਖਲੂ	30
ਕਣਕ ਦਾ ਚੋਕਰ	10
ਮੱਛੀ ਦਾ ਚੂਰਾ / ਸੁੱਕੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਪਾਊਡਰ	7
ਧਾਤਾਂ ਦਾ ਚੂਰਾ	2
ਨਮਕ	1
ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਅਤੇ ਡੀ	10 ਗ੍ਰਾਮ

ਬਹੁਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੈਟਰਨਰੀ ਡਾਕਟਰ, ਵੈਟਰਨਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਾਂ ਮਸਨੂਈ ਗਰਭਦਾਨ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਬਾਰੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਇਹ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਿਮਾਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਮਾਹਿਰ ਪਸ਼ੂ-ਚਿਕਿਤਸਕ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਲੱਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ। ਇਹਨਾਂ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਜਿਗਰ ਤੇ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪੱਠੇ ਖਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਟੀਕਿਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਉਝ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੂਬਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿੱਤੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ। ਦੁੱਧ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਇੰਨੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੀਅ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਇਕ ਲਿਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦੁੱਧ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਐਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਉਣਤਾਈਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੈਟਰਨਰੀ ਡਾਕਟਰ, ਵੈਟਰਨਰੀ

ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ। ਇਹਨਾਂ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਜਿਗਰ ਤੇ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪੱਠੇ ਖਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਟੀਕਿਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਕ ਵੀਰ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਕੁਝ ਬਿਮਾਰੀਆਂ

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਕ ਵੀਰੋ! ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨੇਵਾਹ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਨਾ ਲਗਵਾਓ

ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਗਵਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. ਲਿਓਟੀ 'ਤੇ ਭਲਾਂ : ਕਈ ਲਵੇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੂਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਸੂਣ ਉਪਰੰਤ ਲੇਵੇ ਉੱਪਰ ਲਾਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਵਾ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਵੇ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਤੇ ਉਗਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਸ ਉੱਪਰ ਛੱਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਲੇਵੇ ਅੰਦਰ ਖੂਨ ਵਿਚਲਾ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੇਵੇ ਉੱਤੇ ਲਾਲੀ ਅਤੇ ਸੋਜ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਥਣ ਲਾਟੂ ਵਰਗੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਲੇਵੇ ਦੀਆਂ ਭਲਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਥੋੜੀਆਂ ਬਹੁਤ ਭਲਾਂ ਹਰੇਕ ਪਸ਼ੂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਪਹਿਲਕ ਝੋਟੀਆਂ/ਵਹਿੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਲੇਵੇ ਦੇ ਦੁੱਧ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚਮੜੀ ਦੀ ਮੋਟਾਈ 1/4 ਇੰਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਦੋ ਇੰਚ ਤੱਕ ਮੋਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਭਲਾਂ ਲੇਵੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੋਰਨੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਨੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਭਲਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਬਲਕਿ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਟੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਇਲਾਜ ਵਜੋਂ ਪੀਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਭੂਰੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਵੀ ਖੁਆਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

2. ਥਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦਾ ਦੁੱਧ ਆਉਣਾ : ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਜ਼ੇ ਸੂਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਬੀ ਦੁੱਧ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਲਾਬੀ ਦੁੱਧ ਇਕ ਥਣ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਥਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਚੁਆਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਦੁੱਧ ਦਾ ਰੰਗ ਸਹੀ

ਰੰਗ ਦਾ ਦੁੱਧ ਆਉਣਾ : ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਜ਼ੇ ਸੂਏ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਬੀ ਦੁੱਧ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਲਾਬੀ ਦੁੱਧ ਇਕ ਥਣ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਆ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਥਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਚੁਆਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਦੁੱਧ ਦਾ ਰੰਗ ਸਹੀ

ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਲਾਬੀ ਪਰ ਬਾਲਟੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਦੁੱਧ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਗੁਲਾਬੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਾਲਟੀ ਦੇ ਤਲੇ ਤੇ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਦਾ ਗਾੜਾ ਦੁੱਧ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਛਿਛੜੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਗਲੈਕਟੋਰੇਜੀਆ (Galactorrhagia) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਲੇਵੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਰਸ ਉਬੜ-ਖਾਬੜ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਲਿਓਟੀ 'ਤੇ ਦਾਬ ਆਉਣ ਨਾਲ ਵੀ ਖੂਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਮਾੜੀ ਕੁਆਲਿਟੀ ਦਾ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ

ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਖੇਤਰੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ, ਤਲਵਾੜਾ

ਵੀ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਲਵੇਰੀ ਦੇ ਥਣਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੋਜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਥਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁੱਧ ਵੀ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਬਸ ਸਿਰਫ ਉਸਦਾ ਰੰਗ ਗੁਲਾਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਊਡਰ ਖੁਆਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

3. ਲੇਵੇ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਸੋਜ : ਕਈ ਵਾਰੀ ਲਵੇਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਥਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁੱਧ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਛਿੱਦੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸਨੂੰ ਲੇਵੇ ਦੀ ਗੁੱਝੀ ਸੋਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਵਾਉਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

4. ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧਣਾ : ਲੱਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਥਾਇਰਾਈਡ ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਝੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਣੇ ਕੁੱਝ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਥਣਪਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤਾਪਮਾਨ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੰਦਰੁਸਤ ਮੱਝਾਂ/ਗਾਂਵਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤਾਪਮਾਨ 101° F ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਪਮਾਨ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਖੁਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਆਇਰੋਡੀਨ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਸਦਕਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਥਾਇਰਾਈਡ ਰਸ ਗੁੱਝੀ ਤੋਂ ਰਸਾਇਣ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ।

ਦੋਗਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਲੇੜੀ ਗਾਂਵਾਂ ਦਾ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਤਾਪਮਾਨ 104 ਜਾਂ 105°F ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਪੱਠੇ ਖਾਣਾ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਬੁਖਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਸਰੀਰਕ ਤਾਪਮਾਨ ਦਾ ਵੱਧਣਾ (Hyperthermia) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਵਾਉਣ ਨਾਲ ਉਲਟਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਸ਼ੂ ਪੱਠੇ ਖਾਣਾ ਘਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

5. ਕਟੜੂਆਂ/ਵਛੜੂਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤਾਪਮਾਨ ਘੱਟਣਾ : ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਟੜੂਆਂ / ਵਛੜੂਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤਾਪਮਾਨ ਅਕਸਰ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਇਰੋਡੀਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕਟੜੂਆਂ / ਵਛੜੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦੁੱਧ ਹੀ ਪਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਣ ਤਾਪਮਾਨ ਘੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਰੀਰਕ ਪਾਣੀ ਘੱਟਣ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਕਟੜੂ / ਵਛੜੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਲੋ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਚੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਪਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਟੜੂ/ਵਛੜੂ ਗੋਰਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਟੜੂਆਂ /

ਵਛੜੂਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤਾਪਮਾਨ ਆਇਰੋਡੀਨ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਣ ਘੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਵਾਉਣ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

6. ਥਣਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮ : ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਲਵੇਰੀਆਂ ਦੇ ਥਣਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਥਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁਆਈ ਵੇਲੇ ਖਿਚਣ ਸਦਕਾ ਜਾਂ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਵਾਉਣ

ਸਮੇਂ ਇਹ ਜ਼ਖਮ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਜ਼ਖਮ ਠੀਕ ਹੋਣ ਲਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਜ਼ਖਮ ਕਿਸੇ ਲਾਗ (ਇੰਨਫੈਕਸ਼ਨ) ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਬਲਕਿ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤੱਤ ਦੀ ਕਮੀ (ਲੋਹਾ, ਜਿੰਕ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਸੀ ਆਦਿ) ਜਾਂ ਜਹਿਰਵੇ (ਸਲੀਨੀਅਮ ਦਾ ਜਹਿਰਵਾ) ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਥਣਾਂ ਉੱਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਬੀਟਾਡੀਨ ਇਕੱਲੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ 30 ਫੀਸਦੀ ਗਲਿਸਰੀਨ ਮਿਲਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ ਬੀਟਾਡੀਨ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਥਣਾਂ ਉੱਪਰ ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜ਼ਖਮ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਛੂਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਵਾਉਣ ਨਾਲ ਵੀ ਇਥੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

7. ਸੂਤਰੀ ਬੁਖਾਰ : ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਸੂਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲਵੇਰੀਆਂ 'ਚ ਬੜੀ ਵਾਰ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਕਮੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੂਣ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਪਸ਼ੂ ਦੁੱਧ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੁਰਾਕ ਰਾਹੀਂ ਓਨੇ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਲਵੇਰੀ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਦੀ ਕਮੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੀ ਕਾਰਣ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਉਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਪੱਠੇ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਨਹੀਂ ਲਗਵਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

8. ਸੂਣ ਉਪਰੰਤ ਲਹੂ-ਮੂਤਣਾ : ਕੁਝ ਕੁ ਲਵੇਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੂਣ ਉਪਰੰਤ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਕਮੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੀ ਸਦਕਾ ਖੂਨ ਵਿਚਲੇ ਲਾਲ ਰਕਤਾਣੂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਲੀ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਹਿਮੋਗਲੋਬਿਨ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੁਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹੀ ਹਿਮੋਗਲੋਬਿਨ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਪੱਠੇ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਖਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤਾਪਮਾਨ ਦੀ

ਸਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਮਾਰੀ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਗਵਾਉਣਾ ਕੋਈ ਅਕਲਮੰਦੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

9. ਦੋਗਨਾਲ ਬਿਮਾਰੀ : ਸਲੀਨੀਅਮ ਯੁਕਤ ਪਰਾਲੀ, ਰਨਿ ਦੇ ਆਗ, ਉੱਲੀ ਲੱਗੀ ਤੂੜੀ/ਪਰਾਲੀ ਖੁਆਉਣ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਜਾਂ ਪੂੰਛ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਖੁਰਾਂ 'ਤੇ ਤਰੇੜਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਖੁਰ, ਮਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਨਰਮ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਦੋਗਨਾਲ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਨਹੀਂ ਲਗਵਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

10. ਜਦੋਂ ਵੱਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਕਿਸੇ ਛੂਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ

ਉਸ ਪਸ਼ੂ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾਉਣਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਵੱਗ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਹੜੇ ਅਜੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਗਵਾਉਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

11. ਵੱਗ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਵੇਲੇ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁੰਹ-ਖੁਰ ਵੇਲੇ) ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਅਨਿ-ਵਾਹ ਲਗਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਅੱਜ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਸਿਰਫ ਕੀਟਾਂਕੁਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੀ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਲਕੀ ਤੋਂ ਹਲਕੀ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ (ਪਹਿਲੀ ਪੀੜੀ ਵਾਲੀ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ) ਲਗਵਾਉਣ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਖਰਚਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

12. ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਟਾਂਕੂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ (+) ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰਾਮ (-)। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਫਰਕ ਡੈਨਮਾਰਕ ਦੇ ਇਕ ਸਾਇੰਸਦਾਨ, ਹਾਂਸ ਕ੍ਰਿਸਟੀਅਨ ਗ੍ਰਾਮ ਨੇ ਕਿਟਾਂਕੂਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਰੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕਿਟਾਂਕੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਚੋਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, ਕੁਝ ਕੁ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਕ ਵੀਰੋ, ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੇ ਟੀਕੇ ਅੰਨੇਵਾਹ ਨਾ ਲਗਵਾਓ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੋ।

ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਭੋਜਨ ਦੀ ਵਧਦੀ ਮੰਗ

ਹਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਮੋ. +61415426577
ਰਾਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਪਹਿਲ ਇੰਡੀਆ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ

145 ਕਰੋੜ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤ ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿਚ 2-3 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 2050 ਤੱਕ 50 ਫੀਸਦੀ ਹੋਰ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ 'ਚ 2050 ਤੱਕ ਅਨਾਜ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ। ਖੇਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਚ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਆਈ.ਸੀ. ਯੂ. 'ਚ ਪਏ ਮਰੀਜ਼ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਹੋਰ ਨਿਘਾਹ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਫਾਲਤੂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੁਰਾਕ, ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਫੁਡ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਐੱਫ ਏ ਓ) ਵੱਲੋਂ ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵਧਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨਕ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਕੁੱਲ 12 ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਤਰੀਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ 8 ਅਰਬ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੈਲੋਰੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਐੱਫ. ਏ. ਓ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਖੁਰਾਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ ਲੁਕੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਿਹਤ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਤੇ ਦਹਾਕਿਆਂ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਬਨ

ਦੀ ਮਾਤਰਾ 1947 ਦੀ ਸਿਹਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਐਸਤ 2.4 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਅੱਜ ਕੇਵਲ 0.4 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ ਅਤੇ 1.5 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਾਸ਼ਤਯੋਗ ਗੁਣਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ 70 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ 47.7 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (564 ਅਰਬ ਡਾਲਰ) ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ 68,243 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (8.06 ਅਰਬ ਡਾਲਰ) ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਾਰਬਨ ਮੁੱਲ ਹਨੀ ਹੈ।

ਇਹ ਲਾਗਤ ਖਰਚੇ ਖਾਦ ਉਦਯੋਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 2 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (25 ਅਰਬ ਡਾਲਰ) ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਬਸਿਡੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਨ। ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਰੀਬ 250 ਲੱਖ ਟਨ ਗ੍ਰੀਨਹਾਊਸ ਗੈਸ ਨਿਕਾਸ (ਸੀ. ਓ. 2ਈ.) ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਲਾਗਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 14,813 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ (1.75 ਅਰਬ ਡਾਲਰ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਫਜ਼ੂਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਰੀ ਗ੍ਰੀਨਹਾਊਸ ਗੈਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੁਰਾਕ, ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਚ ਇਸ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਅਨੁਪਾਤ 1960-69 'ਚ 12.1 ਕਿੱਲੋਗ੍ਰਾਮ ਅਨਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋਗ੍ਰਾਮ ਐੱਨ. ਪੀ. ਕੇ. (ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ) ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 2010-17 ਵਿਚ ਸਿਰਫ 5.1 ਕਿੱਲੋਗ੍ਰਾਮ ਅਨਾਜ

ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋਗ੍ਰਾਮ ਐੱਨ. ਪੀ. ਕੇ. ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 2035 ਦੀ

ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਭੋਜਨ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਸ਼ਕ ਕਾਰਨ ਵਧਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਲੋਂ ਭੋਜਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵਿਚ ਵਾਧਾ, ਜਲਵਾਯੂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਉਤਪਾਦਕਤਾ 'ਚ ਕਮੀ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘਟਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨਾਕਾਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਜਲਵਾਯੂ ਅਨੁਕੂਲ, ਕੁਦਰਤ-ਅਧਾਰਿਤ, ਬਦਲਵੇਂ ਖੇਤੀ ਮਾਡਲ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰੇ, ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ

ਪਹੁੰਚਾਏ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ, ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ

ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਸਨੂੰ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮੁੱਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪੁਨਰ-ਉਤਪਾਦਕ ਖੇਤੀ, ਲਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ, ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖੇਤੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਜ਼ਾ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ-ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੁਦਰਤੀ

ਖੇਤੀ ਨੇ ਪੇਂਡੂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਸਮਾਜਿਕ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਖੁਰਾਕ, ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਕੇ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਵਰਤਮਾਨ 'ਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਖੋਜ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇਕਾਈ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਲਈ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਮਾਤਰ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜੈਵ-ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਮੁੜ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਲਈ ਪੁਨਰ-ਜਨਮਾਤਮਕ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪਰਿਵਰਤਨ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣ ਦੀ, ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ, ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਅਤੇ ਡੂੰਘੇ ਗਿਆਨ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਹੈ।

ਦੇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ 15 ਖੇਤੀ ਜਲਵਾਯੂ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਸਿਰਫ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਨਰ-ਉਤਪਤੀ ਖੇਤੀ ਹੀ ਅਸਲ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇੱਛਾਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ 2070 ਤੱਕ 'ਨੈੱਟ ਜ਼ੀਰੋ ਸਟੇਟਸ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦੇਸ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਚ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਵੇਗਾ।

ਅੱਤ ਦੀ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦਾ ਕਰੋ ਬਚਾਅ

ਅਜੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਅਜੇ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਸੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਬਠਿੰਡਾ

ਸਰਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਡੇ ਅਤੇ ਮੀਟ ਦੀ ਉਪਜ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅੱਤ ਦੀ ਸਰਦੀ ਨੇ ਅੰਡੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਅੰਡਿਆਂ ਦੀ ਉਪਜ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੀਟ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰ ਵੱਧ ਸਰਦੀ ਕਾਰਨ ਭਾਰ ਜਾਂ ਵਜਨ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

- ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ :
- ★ ਮੁਰਗੀ ਫਾਰਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਭਾਰੇ ਪਰਦੇ ਲਗਾ ਕੇ ਸਰਦੀ ਦਾ ਬਚਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
 - ★ ਸ਼ੈੱਡ ਅੰਦਰ ਬਲਬਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਵਾਲਟੇਜ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਪਸ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 - ★ ਅੱਤ ਦੀ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸ਼ੈੱਡ ਅੰਦਰ ਹੀਟਰ ਜਾਂ ਬੁਖਾਰੀ ਦੀ ਤਪਸ ਦੇ ਕੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 - ★ ਸ਼ੈੱਡ ਅੰਦਰ ਤਾਪਮਾਨ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੈੱਡ ਅੰਦਰ ਥਰਮਾਮੀਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ।
 - ★ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਸਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਦਿਓ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਉਰਜਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 - ★ ਸ਼ੈੱਡ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਖੋਲੋ ਅਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।
 - ★ ਪਿੰਜਰਾ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤਰਪਾਲਾਂ ਜਾਂ ਖਾਲੀ ਬੋਰੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਨੀਚੇ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ।
 - ★ ਡੂੰਘੀ ਸੁੱਕ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਫੱਕ

ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਵੀ ਤਾਪਮਾਨ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ★ ਸਲੈਟ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਸਲੈਟਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਡੁੱਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
- ★ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਡੇ ਸਵੇਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਸ਼ੈੱਡ ਨੂੰ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ।
- ★ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ, ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਐਂਟੀਬਾਇਓਟਿਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ★ ਵਿਟਾਮਿਨ ਅਤੇ ਮਿਨਰਲ ਸਪਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ।
- ★ ਵਿਜ਼ਟਰ ਦੀ ਮੁਰਗੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਐਂਟੀਰੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।
- ★ ਬਿਨਾਂ ਲੋੜ ਤੋਂ ਮੁਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਡਿਸਟਰਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਵਿਕਣ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਫਲਕਿਆ ਦਰਦ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਗਰ ਲਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੁਫਤ ਗੋਭੀ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਕਾ

ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਇਸ ਵਾਰ ਗੋਭੀ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਭਾਰੀ ਪੈਂਦੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਗੋਭੀ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਗੋਭੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਮਿਲਣੀ ਤਾਂ ਦੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਭੀ ਤੋੜਨ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਦੇਣੇ ਔਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੋਭੀ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਗੋਭੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗੋਭੀ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਆਪਣੀ 22 ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਕਿ 55 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ

ਗੋਭੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਗੋਭੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਭਾਅ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿੱਗ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਲਾਗਤ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਦੂਰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗੋਭੀ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਲੇਬਰ ਅਤੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਹੱਥੋਂ ਦੇਣੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਪਿੰਡ ਕੱਲੂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜੋਗਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ 10 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੋਭੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਭੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ 30 ਤੋਂ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਖਰਚਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਰੇ ਤੇ ਠੰਢ ਦੀ ਮਾਰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਵਗੋਂ ਝੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਿਆਰ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਭਾਅ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੋਸ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਆੜ੍ਹਤੀ ਲੈ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਭੀ ਤੋੜਨ ਤੇ ਲਿਫਾਫ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਉਣਲਈ 30 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਫਾਫ਼ਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੋਭੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਲਿਫਾਫ਼ਾ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ 20 ਤੋਂ 25 ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਿਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੇਬਰ ਤੇ ਮੰਡੀ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਸਬਸੀਦੀਆਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਮੁੱਲ ਤੈਅ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਨ ਨਾ ਦੇਖਣੇ ਪੈਣ। ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ 10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਵੇਚਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਗੋਭੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਲਿਆ ਕੇ ਖੁਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਚ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗੋਭੀ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਵੇ। ਬਾਗ਼ਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਐਚ. ਡੀ. ਓ. ਕੰਵਲਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 55 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਵਿੱਚ ਗੋਭੀ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਇਕੱਲੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 575 ਏਕੜ ਵਿੱਚ ਗੋਭੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 4-5 ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਭਾਅ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀ ਦੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੁਕਤੇ

ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਗਾਂਹਵੱਧ ਕਿਸਾਨ ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫਸਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਦੇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਕੋਰੇ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨੀਵੀਆਂ ਸੁਰੰਗਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਪੌਲੀਥੀਨ ਸੀਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਢੱਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੂਟੇ ਦਾ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੂਟੇ ਦੇ ਵਧੇ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀ ਦੀ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਪੌਦ ਅਤੇ ਫਲ ਨੂੰ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਕੋਰੇ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਰੀਏ ਦੇ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਬਣਾਕੇ 2.2 ਮੀਟਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਲਗਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਲੀਆਂ ਦੇ ਦੋਨੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਇਹਨਾਂ ਅਰਧ ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਜਾਣ। ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 2.0 ਮੀਟਰ ਲੰਬੇ 1.59 ਮੀਟਰ ਸਰੀਏ ਮੋੜ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਲਓ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੱਡੀਏ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਉਚਾਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ 60

ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੋ ਜਾਏ। ਇਹਨਾਂ ਅਰਧ ਗੋਲਿਆਂ ਉੱਪਰ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ (50 ਮਾਈਕਰੋਨ) ਦੀ ਸੀਟ ਪਾ ਦਿਓ। ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਲੋਹੇ ਦੇ ਫਰੇਮ ਜਾਂ ਐਂਗਲਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਦੂਰੀ 2.5 ਮੀਟਰ ਹੋਵੇ। ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਦਬਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਧੁੱਪ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਸੀਟ ਲਾ ਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪੈਣ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫੇਰ ਤਾਪਮਾਨ ਘੱਟਣ ਸਮੇਂ ਸੀਟ ਪਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਸੀਟਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦਿਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਮਰਨ ਦਰ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਲ ਦਾ ਝਾੜ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬੂਟੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵੱਧ ਨਮੀ ਨੂੰ ਸਵਿਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਗਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਵਿਧੀ ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਢੁੱਕਵੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ (ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ) ਨਾਲ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ (12 ਮਿੰਟ/ਦਿਨ), ਫਰਵਰੀ (22 ਮਿੰਟ/ਦਿਨ),

ਮਾਰਚ 29 ਮਿੰਟ/ਦਿਨ), ਅਪ੍ਰੈਲ (38 ਮਿੰਟ/ਦਿਨ) ਪਾਣੀ ਲਗਾਉ।

ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਹੀ ਪੱਕਣ ਵਾਲਾ ਫਲ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਲ ਦੀ ਤੁੜਾਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਫਲ ਦਾ ਰੰਗ 50 ਤੋਂ 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨੇੜਲੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਫਲ ਦਾ ਤਿੰਨ ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੋੜ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੋੜਨ ਸਮੇਂ ਫਲ ਨੂੰ ਡੰਡੀ ਸਮੇਤ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਲ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਫਲਾਂ ਨੂੰ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਪੰਨਟ (ਡੱਬੀਆਂ) ਵਿੱਚ ਪੈਕ ਕਰਕੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਸਟ੍ਰਾਬੇਰੀ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਵੀ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ, ਪੌਦ ਅਤੇ ਫਲ ਨੂੰ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਕੋਰੇ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕੇ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਰਵਪ੍ਰਿਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਵਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਪੀ. ਏ. ਯੂ.-ਫਾਰਮ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਮੋ. 85449-71933

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਵੱਲੋਂ

ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡੀਲਰ/ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਲਈ

ਚੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੂਟ

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਦੇ

ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ **500/-** ਰੁਪਏ
ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ **750/-** ਰੁਪਏ

ਇੱਕ/ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਸਰਵਿਸ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਫਰ

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਵੱਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ

100/-

ਰੁਪਏ

KHETI DUNIYAN
TID - 62763351

ਚੰਦੇ ਭਰਨ ਲਈ QR ਕੋਡ ਸਕੈਨ ਕਰੋ।

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਕੇ. ਡੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਗੁਰੂਸ਼ਾਲਾ ਚੌਡ, ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕਿਟ, ਪਟਿਆਲਾ-147001

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਮੋ. 90410-14575

Website : www.khetiduniyan.in

E-mail : khetiduniyan1983@gmail.com

ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਲਈ ਖੇਤੀ ਰੁਝੇਵੇਂ

ਕਣਕ : ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਤੇ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤਾਂ 0.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ ਦੇ ਘੋਲ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਇਸ ਲਈ 1 ਕਿਲੋ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋ। ਹਫਤੇ-ਹਫਤੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸਟੋਪ 30 ਈ ਸੀ (ਪੈਂਡੀਮੈਥਾਲਿਨ) 1.5 ਲਿਟਰ ਜਾਂ ਅਵਕੀਰਾ/ਮਿਮੀਜੀ 85 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਪਾਈਰੋਕਸਾਲਫੋਨ) 60 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 385 ਐਸ ਈ (ਪੈਂਡੀਮੈਥਾਲਿਨ + ਮੈਟਰੀਬਿਊਜ਼ਿਨ) 1.0 ਲਿਟਰ ਜਾਂ ਦਕਸ ਪਲੱਸ 48 ਈ ਸੀ (ਪੈਂਡੀਮੈਥਾਲਿਨ + ਮੈਟਰੀਬਿਊਜ਼ਿਨ) 900 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ

ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 2 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਰਤ ਕੇ ਕਰੋ।

ਕਮਾਦ : ਕਮਾਦ ਦੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਪਿਛੇਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਜੋ ਕਿ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪੱਕ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਦੀ ਪੀੜਾਈ ਅਤੇ ਕਟਾਈ (ਮਿੱਲਾਂ ਲਈ) ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ। ਬੀਜ ਲਈ ਰੱਖੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਕੋਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ। ਕੋਰੇ ਤੋਂ ਪੁਛਾਵਿਤ ਬੀਜ ਘੱਟ ਉੱਗਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਢੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਮਾਦ ਦੀ ਕਟਾਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਫੁਟਾਰਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਟਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੇਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਓ ਅਤੇ ਗਨੀ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹਲ ਵਾਹ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਹੋ ਸਕੇ।

ਤੇਲ ਬੀਜ ਅਤੇ ਸਰੋਂ : ਸਰੋਂ ਅਤੇ ਗਾਇਆ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਚੇਪੇ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ 40 ਗ੍ਰਾਮ ਐਕਟਾਰਾ 25 ਤਾਕਤ ਜਾਂ 400 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਰੋਗਰ 30 ਤਾਕਤ ਜਾਂ 600 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਡਰਸਬਾਨ/ਕੋਰੋਬਾਨ 20 ਤਾਕਤ ਨੂੰ 80-125 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

ਸੂਰਜਮੁਖੀ : ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ਪੱਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਇਹ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਬਿਜਾਈ ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਕਰੋ ਅਤੇ ਵੱਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਾਸਲਾ 2 ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਫਾਸਲਾ ਇਕ ਫੁੱਟ ਰੱਖੋ। ਇਸ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਫਾਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸਿਆੜਾਂ ਵਾਲਾ ਰਿਜ਼ਰ ਪਲਾਂਟਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੀਜ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਵੱਧ ਝਾੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੀਜ ਵੱਟ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬੀਜੋ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਵਿਚ 24 ਕਿੱਲੋ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (50 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ) ਅਤੇ 12 ਕਿੱਲੋ ਫਾਸਫੋਰਸ (75 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਪਾਓ। ਫਾਸਫੋਰਸ ਲਈ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਕ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰੇਤਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਅੱਧਾ ਯੂਰੀਆ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਪਾਓ।

ਮੈਂਬਾ (ਜਪਾਨੀ ਪੁਦੀਨਾ) : ਇਸ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਜਨਵਰੀ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪੰਦਰਵਾੜਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਮੈਂਬੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ 67.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਚੌੜੇ ਬੈਂਡਾਂ ਉੱਪਰ ਬੀਜਣ ਨਾਲ ਵੱਧ ਹਰਾ ਮਾਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਅਤੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਮੈਂਬੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 24 ਕੁਇੰਟਲ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਹਾਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖਿਲਾਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਏਕੜ ਲਈ ਦੋ ਕੁਇੰਟਲ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਪੁੱਟੀਆਂ 5-8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਲੰਬੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 45 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜੋ। ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਓ।

ਚਾਰੇ : ਜੇਕਰ ਜਵੀਂ ਦੀਆਂ ਕਟਾਈਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਕ ਕਟਾਈ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਲਵੋ। ਜਿਸ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬੂੰਈਂ (ਪੋਆ ਘਾਹ) ਨਦੀਨ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਕਟਾਈਆਂ ਨਾ ਲਵੋ। ਬਰਸੀਮ/ਸ਼ਫਤਲ ਦਾ ਬੀਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿਚ ਬਿਜਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਲੂਸਣ ਬੀਜਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਕਿ ਚਾਰੇ ਦੀ ਥੁੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਰਾ ਦੇਵੋ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ : ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਬੈਂਗਣ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ ਜੋ ਕਿ ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਟ੍ਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ ਵਿਚ ਬੀਜੇ ਗਏ ਟਾਮਾਟਰ ਅਤੇ ਬੈਂਗਣ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਲੁਆਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਹਾੜੀ ਦੇ ਪਿਆਜ਼ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੀ ਆਰ ਓ-7, ਪੰਜਾਬ ਨਰੋਆ, ਪੀ. ਵਾਈ. ਓ-1, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਓ-2 ਅਤੇ ਹਾਈਬ੍ਰਿਡ ਪੀ ਓ ਐੱਚ-1 ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ। ਮਟਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ-89, ਮਿੱਠੀ ਫਲੀ ਅਤੇ ਗਾਜਰ ਦੀਆਂ ਯੂਰਪੀਅਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਆਲੂ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਰੋਗ ਮੁਕਤ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬੀਜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਬਲੈਕ ਸਕ੍ਰਫ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀਜ ਨੂੰ 100 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਸਟੀਵਾ @ 80 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਐਮੋਸਟੇ ਪ੍ਰਾਈਮ @ 83 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਮੋਨਸਰੇਨ @ 250 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਨਾਲ ਰੋਗਾਣੂ ਮੁਕਤ ਕਰੋ। ਆਉਣ ਵਾਲੇ 3-4 ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਕ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੋ। ਫੁੱਲਗੋਭੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਉ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੂਲੀ, ਗਾਜਰ, ਸ਼ਲਗਮ, ਪਾਲਕ ਆਦਿ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੋਭੀ ਦੀ ਅਗੇਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਮੁੱਖ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵੇਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿਓ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ।

ਆਓ, ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਕਾਸ਼ਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣੀਏ

ਜਗਮਨਜੋਤ ਸਿੰਘ,
ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਰੋਪੜ
ਮੋਬਾਈਲ 94929-00307

ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੇਲ ਬੀਜ ਫਸਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਲੱਗਭਗ 1.5 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਰਕਬੇ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ ਵਿਚ ਲੱਗਭਗ 34-43 ਫੀਸਦੀ ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲਾ ਤੇਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਕੇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦਾ ਤੇਲ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਰਿਵਾਇਤ ਤੇਲ ਅਤੇ ਵਨਸਪਤੀ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਢੁੱਕਵਾਂ ਹੈ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦਾ ਤੇਲ ਲਿਨੋਲਿਕ ਐਸਿਡ (64 ਫੀਸਦੀ) ਦਾ ਇਕ ਭਰਪੂਰ ਸਰੋਤ ਹੈ, ਜੋ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਕੋਰੋਨਰੀ ਨਾੜੀਆਂ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੋਲੇਸਟ੍ਰੋਲ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦਾ ਤੇਲ ਦਿਲ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸਾਬਣ, ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਾਣੇ, ਪੋਲਟਰੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਨ 'ਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ 'ਚ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ ਵਧੇਰੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਬੀਜ ਦੀ ਚੰਗੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਤੋਰੀਆ, ਆਲੂ, ਮੂਢੀ ਗੰਨਾ ਅਤੇ ਕਪਾਹ ਦੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਸਮਤੀ-ਕਣਕ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਬਾਸਮਤੀ-ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਸਫਲ ਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਖੇਤ 'ਚ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਢਣ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ : ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚੰਗੇ ਨਿਕਾਸ ਵਾਲੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁੱਕਵੀਂ ਹੈ। ਕਲਰਾਠੀ ਅਤੇ ਸੇਮ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਖੇਤ ਨੂੰ 2-3 ਵਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹੁਣ ਨਾਲ ਹਰੇਕ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਚੰਗਾ ਖੇਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕੇ।

ਕਿਸਮ ਦਾ ਨਾਂ	ਕੱਦ (ਸੈ. ਮੀ.)	ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ (%)	ਪੱਕਣ ਲਈ ਦਿਨ	ਝਾੜ (ਕੁਇੰਟਲ/ਏਕੜ)
ਪੀ.ਐਸ.ਐਚ.-2080	151	43.7	97	9.8
ਪੀ.ਐਸ.ਐਚ.-1962	165	41.9	99	8.2
ਡੀ.ਕੇ.-3849	172	34.5	102	8.4
ਪੀ.ਐਸ.ਐਚ.-996	141	35.8	96	7.8

ਦੋਗਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ : ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। (ਸਾਰਣੀ-1)

ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ : ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ 'ਚ ਝਾੜ ਦੀ ਕਮੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਦੌਰਾਨ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਪਹਾਗਣ ਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ ਨਾਲ ਬੀਜ ਬਣਨ 'ਚ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਿਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ 'ਚ ਫਸਲ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨ ਦੀ

ਬਿਜਾਈ ਪਨੀਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕਾਸ਼ਤ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਸਲ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ 2 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਬੀਜ ਨੂੰ 6 ਗ੍ਰਾਮ ਟੈਗਰਾਨ 35 ਡਬਲਯੂ ਐਸ (ਮੈਟਾਲੈਕਸਲ) ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੇ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ। ਮੈਂਬੇ ਅਤੇ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਅੰਤਰ ਫਸਲ ਲਈ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ 120 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਤੇ ਬੀਜੀ ਫਸਲ 'ਚ ਦੋ ਕਤਾਰਾਂ ਮੈਂਬੇ ਲਈ

1.5 ਕੁਇੰਟਲ ਮੈਂਬੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋਂ।

ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਢੰਗ : ਬਿਜਾਈ 4-5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾਈ 'ਚ ਅਤੇ 60 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਰੱਖ ਕੇ ਬੀਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਟ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ 6-8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਬੀਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵੱਟ ਤੇ ਬੀਜ ਫਸਲ ਨੂੰ 2-3 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਦਿਓ। ਵੱਟਾਂ 'ਤੇ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫਸਲ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਅਤੇ ਠੰਢ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਪਿਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ (ਫਰਵਰੀ-ਮਾਰਚ) ਲਈ ਪਨੀਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਨੀਰੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ 1.5 ਕਿਲੋ ਬੀਜ ਅਤੇ ਲਗਭਗ

ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 21 ਕਿਲੋ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ) ਅਤੇ 12 ਕਿਲੋ ਫਾਸਫੋਰਸ (75 ਕਿਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋ। ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਚ 24 ਕਿਲੋ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ) ਨੂੰ ਦੋ ਬਰਾਬਰ ਕਿਸਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪਾਓ। ਪੋਟਾਸ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਚ 12 ਕਿਲੋ ਪੋਟਾਸ਼ (20 ਕਿਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਵਰਤੋ। ਤੋਰੀਆ ਦੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਬੀਜੀ ਫਸਲ 'ਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਖਾਦ ਦੇ ਨਾਲ 10 ਟਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲੀ ਸੜੀ ਰੂੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ 20 ਟਨ ਰੂੜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ 25 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂਬੇ ਅਤੇ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਅੰਤਰ ਖੇਤੀ 'ਚ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਖੇਤੀ 'ਚ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਖਾਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 23 ਕਿਲੋ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ) (ਅੱਧਾ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 40 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ) ਅਤੇ 12 ਕਿਲੋ ਫਾਸਫੋਰਸ (75 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ) ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ।

ਸਿੰਚਾਈ : ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਗਭਗ 6 ਤੋਂ 9 ਸਿੰਚਾਈਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰਚ 'ਚ ਪਾਣੀ 2 ਹਫਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਚ 8-10 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਲਾਓ। ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਨੂੰ 50 ਫੀਸਦੀ ਫੁੱਲ ਪੈਣ ਸਮੇਂ, ਦਾਣਿਆਂ ਦੇ ਨਰਮ ਅਤੇ ਸਖਤ ਦੋਹੇ ਸਮੇਂ ਸਿੰਚਾਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮਿੱਟੀ-ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ : ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਫੁੱਲ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (60-70 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਉੱਚੀ ਫਸਲ ਹੋਣ ਤੋਂ) ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਸਲ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਗੋਡੀ ਫਸਲ ਉੱਗਣ ਤੋਂ 2-3 ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਗੋਡੀ ਉਸ ਤੋਂ 3 ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਕਰੋ।

ਕਟਾਈ ਅਤੇ ਗਹਾਈ : ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਭੂਰਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਡਿਸਕ ਸੁੱਕਣ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਹੋਣ ਤੇ ਫਸਲ ਕੱਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਗਹਾਈ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਥਰੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਕਰੋ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਕਾਅ ਕੇ ਸਟੋਰ ਕਰੋ।

ਖਾਦ ਪ੍ਰਬੰਧਨ : ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ

ਕੋਪਲ ਦੀ 14ਵੀਂ ਸਲਾਨਾ ਕਾਨਫਰੰਸ ਮੌਕੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਕੋਪਲ ਕੰਪਨੀ ਲਈ ਕਿਸਾਨੀ ਹਿੱਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਹੈ : ਸੰਜੀਵ ਬਾਂਸਲ

ਬਾਂਸਲ'ਜ ਗਰੁੱਪ ਸੂਲਰ ਘਰਾਟ ਦੇ ਕੀਤੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕੰਪਨੀ ਕੋਪਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ 14ਵੀਂ ਸਲਾਨਾ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਪਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਐਮ.ਡੀ. ਸ੍ਰੀ ਸੰਜੀਵ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਡੀਲਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਪਿਆਰ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਪਲ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਕੁਆਲਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਪਲ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਅੰਨਦਾਤੇ ਨਾਲ ਕਦੇ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਸੂਬਾ ਕਿਸਾਨੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਵਧਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਘਾਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਂਸਲ'ਜ ਗਰੁੱਪ ਸੂਲਰ ਘਰਾਟ ਪਿਛਲੇ ਲਗਭਗ ਪੰਜ

ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੜੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਹਿੱਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਡੀਲਰਾਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਪਲ ਕੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਹੈਲਿਕ ਬਾਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਰ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਕੁਆਲਟੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਰ ਉਤਪਾਦ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਆਪਣੀ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਅੰਦਰ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਤਪਾਦ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਪਲ ਅਤੇ ਕੈਮਟੇਕ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗ ਕੇ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੈੱਡ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਰਿਜਨਲ ਸੇਲਜ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਰਕਿਟ ਅੰਦਰ ਜੋ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪਿਛਲੇ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਉਹੋ ਹੀ ਸਾਡੀ ਅਸਲੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਹਾਡੇ ਰਿਣੀ ਰਹਾਂਗੇ। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਰ (ਸੇਲਜ) ਸ੍ਰ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਅਤੇ ਬਾਇਓ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਦੇ 250 ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰੇਂਜ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਾਂਸਲ'ਜ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਘਟੀਆ ਕੰਮ ਦੇ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀ ਬਿਊਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਆਲਟੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦ ਵੇਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ

। ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ (ਸੇਲਜ) ਜਨਾਬ ਮੁਹੰਮਦ ਨਸੀਰ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਅਤੇ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕ ਲੱਕੀ ਡਰਾਅ ਵੀ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਕਮਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੋਟ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਕੱਟੇ ਗਏ। ਜਿੰਦਰ ਸੇਲਜ ਏਜੰਸੀ ਬਰੋਟਾ, ਨਿਊ ਨੰਦਨ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਨੱਤ ਖੇਤੀ ਸਟੋਰ ਬੱਸੀਆਂ, ਬਾਬਾ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਗੁਰੂਸਰ ਜੋਧਾ, ਬੇਬੀ ਖੇਤੀ ਸੇਵਾ ਸੈਂਟਰ ਬੀਹਲਾ, ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੋ ਸੈਂਟਰ ਸੈਦਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਆਰ ਕੇ ਐਗਰੋ ਕੈਮੀਕਲ ਸੁਨਾਮ, ਚੌਧਰੀ ਕਿਸਾਨ ਸੇਵਾ ਸੈਂਟਰ ਭੈਣੀ ਕੰਬੋਆਂ, ਸ਼ਿਵਾ ਟਰੇਡਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਰਾਜੀਆ, ਧਨੌਰੀ ਪੈਸਟੀਸਾਈਡਜ਼ ਧਨੌਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਨੋਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਵਧੀਆ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਕੈਮਟੇਕ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਨਵੀਨ ਬਾਂਸਲ ਨੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਤਾਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਮੋਹਿਤ ਵਰਮਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤੇ।

KS Group PUNJAB
www.ksagrotech.org
sales@ksagrotech.org

ਕਿਸਾਨ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ

KSA Straw Reaper

KSA 756 XH

TOLL FREE NUMBER
1800-120-004455
www.ksagrotech.org

ਸਟਰਾ-ਰੀਪਰ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਓ

ਕੇ.ਐਸ. ਐਗਰੋਟੈਕ ਪ੍ਰਾ.ਲਿ.
ਰਾਏਕੋਟ ਰੋਡ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਪੰਜਾਬ

Contact No.
+91 92170-70555
+91 92170-71755

ਹਲਦੀ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਕੇ 20 ਲੱਖ ਟਨ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ

ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਪਿਊਸ਼ ਗੋਇਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਸਪੋਰਟ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਲਦੀ ਬੋਰਡ ਕੋਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਕੇ ਲਗਭਗ 20 ਲੱਖ ਟਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ।

ਬੋਰਡ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਵੇਂ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਲਦੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਗਿਆਨ 'ਤੇ ਖੋਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, "ਹਲਦੀ ਨੂੰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮਸਾਲਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਹਲਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ 70 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ 5 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਪਾਦਨ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਕੇ 20 ਲੱਖ ਟਨ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।"

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਲਦੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਲਦੀ ਅਤੇ ਹਲਦੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਵਧੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗਾ। ਪੱਲੇ ਗੰਗਾ ਰੇਡੀ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਨਿਜ਼ਾਮਾਬਾਦ (ਤੇਲੰਗਾਨਾ) ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਲਦੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਕ, ਖਪਤਕਾਰ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਕਾਰ ਹੈ। ਮਾਲੀ ਸਾਲ 2022-23 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 3.24 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਲਦੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ 11.61 ਲੱਖ ਟਨ ਉਤਪਾਦਨ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਲਦੀ ਦੀਆਂ 30 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

